

Leninist parti: XXI. yüzyılda Ortodoks olmak

Yaklaşık yirmi yıldır bir ideolojik kasırganın içinden geçiyoruz, sınıf mücadelesi üzerinde politik etkilere yol açmış olan bir kasırga. Sınıfsal bir kategori olarak proletaryanın tarihten silinmiş olduğu, dahası işçi sınıfı ve halk devrimleri tarihinin sona erdiği, böylece zincirlerinden kurtulmuş olan serbest piyasanın insanlığın önünde artık evrensel bir gelişme-ilerleme çağı açtığı tezlerine dayalı; daha doğrusu bunların *böyle olması gerektiği* varsayımından hareketle geriye olarak kurulmuş yapay bir ideolojinin yarattığı bir kasırga bu. Neoliberalizmin kuramcılarının, yıkılan Stalinist diktatörlüğün cesedini didikleyerek yarattıkları bu “modernlik sonrası” (*postmodern*) kurgunun gücü sadece artık kendilerinin de birer gerçek “tüketici” haline gelebileceğine inanan yoksulların zihninde yarattığı umutla karışık şaşkınlıktan kaynaklanmıyordu; söyleminin yanı sıra bir de politik yönergesi vardı: Sermayenin küreselleşmesinin önündeki her türlü ulusal ya da uluslararası engelin, demokratik işlerlik içinde - örneğin, parlamentolarda kabul edilen “reformlar” aracılığıyla sendikal yapıların çözülmesi - ya da “önleyici şiddet” uygulanarak ilga edilmesi - Irak, Afganistan, Haiti...

Devrimler ve savaşlar çağının, karşıdevrim ve işgal bistorileriyle kürtaj edilmesi çabasında morfin olarak kullanılan neoliberal ideolojinin ve söylemin etkisi oldukça uzun sürdü; ama daha dün sadece Asya’da her yıl milyonlarca insanın dünya proletarya ordusuna katılmakta olduğu gerçeğini “işçi sınıfına veda” marşının gürültüsü içinde boğmaya çalışanlar, şimdi bizzat emperyalizmin merkezinde yaygınlaşan “işsizliğin” devasa boyutları karşısında duydukları ürküntüyü dile getirmeye başlamış durumdalar. Modernlik sonrası çağda sendikalara gerek kalmadığını iddia eden teorisyenler bugün, kapitalizmi içine sürüklediği bunalımdan çekip çıkarmakta sendikaların - sendika bürokrasilerinin - ne denli gerekli olduğunu vaaz ediyorlar. ABD emperyalizmi Irak ve Afganistan’da içine gömüldüğü bataktan kurtulabilmek için, daha dün kadar “zaman dışı” ulusalcı hükümet olarak gördüğü İran’daki mollalar iktidarından medet umuyor; Haiti ve Honduras’ta Lula’nın ve Chavez’in yardımına ihtiyacı var. Dünya ekonomik kriziyle birlikte neoliberal ideolojinin ne denli çürük temeller

üzerinde kurulmuş olduğu yavaş yavaş açığa çıkıyor; ama işçi sınıfı hareketi üzerinde yarattığı tahribat oldukça derin ve proletaryanın doğal bir nekahet döneminden sonra kendiliğinden ayağa kalkmasını beklemek safdillik olur. Önümüzde yeni bir mücadeleler ve inşa dönemi açılıyor.

Çözülme Süreci

Neoliberal ideologların “elveda” demesiyle işçi sınıfı tarihten silinmedi elbette, ama onların bu sevinç çılgılığı sınıfın politik örgütlülüğündeki bir çözülme süreciyle de hepten ilişkisiz değildi. 1980’lerin sonlarından başlayarak Sovyetler Birliği’nin çökmesi, onunla birlikte diğer Doğu Avrupa işçi devletlerinin yıkılması, komünist partilerin eriyip yok olması, sendika bürokrasilerinin ve sosyal demokrat partilerin kabuk değiştirip sosyal liberalizme yönelmesi, işçi sınıfının büyük bölümünün kendisini bir “sınıf” olarak tanımlamasında araç olan bütün bu kurumların ve temsil organlarının tasfiyesi, bir anlamda sınıfın “örgütlü bir hareket” olarak toplum sahnesinden silinmekte olduğu anlamına gelmiyor muydu?

Oysa işçi sınıfı hareketinde oluşan asıl tahribatı Stalinist partilerin ortadan kalkması, Stalinist sendikal önderliklerin eriyip sosyal demokratlaşması ya da sosyal demokrasinin neoliberalizmin yeni toplumsal önderliğine aday olması yaratmamıştı. Gerçekte bu gelişmeler dünya proletaryasının önündeki en güçlü öznel engellerin ortadan kalkması anlamına da geliyordu. Ama asıl sorun, onlardan boşalan politik alanın yeni bir devrimci alternatif tarafından doldurulamamış olmasında yatıyordu. Bu alan, iki farklı uçta cisimleşen iki anlayıştan ötürü doldurulamadı. Birinci uçta, özellikle Latin Amerika’da kümelenmiş devrimci Troçkistler yer alıyordu; bunlar doğru olarak, 1980’lerin sonunda Doğu Avrupa’da açılan süreçleri işçi devletlerindeki politik devrimlerin başlangıcı olarak tanımlamışlar, Stalinist partilerin yıkılmasını proleter devrimin önünde dikilen bu büyük engellerin ortadan kalkması olarak görmüşler, ama hemen bununla birlikte işçi sınıfının kendiliğinden bir biçimde Troçkist programa sarılacağına, devrimi gerçekleştirecek organları derhal kuracağına inanmışlar, Lenin’in devrimci dönemlerde devrimin görevlerini üstlenmeye hazırlıklı partiler olmadığı sürece proletaryanın başarıya ulaşamayacağı yolundaki ikazının üzerinden atlamışlardı. Bu hatalarını sadece içine sürüklendikleri bir dizi kriz

sonucunda Nahuel Moreno döneminde inşa ettikleri devasa mirasın parçalanmasına neden olarak ödemekle kalmadılar, aynı zamanda bir dizi ülkede proletaryanın önderlik krizinin derinleşerek sürmesine katkıda bulunmuş oldular. Merkezinde bugün LIT'in (*Liga Internacional de los Trabajadores* - Uluslararası İşçi Birliği)(1) ve UIT'in (*Unidad Internacional de los Trabajadores* - İşçilerin Uluslararası Birliği) yer aldığı bu dünya akımının, "sol oportünizm" diye adlandırabileceğimiz bu sapmadan kurtulması, bünyesinde açılan örgütsel ve programatik yaraları sarması ve yeniden bir inşa sürecine girmesi oldukça zor oldu ve uzun yıllar aldı, hâlâ da bu süreç sürmekte.

Bunun karşı ucunda ise, 1989'da Berlin Duvarı'nın yıkılmasını işçi sınıfı adına bir "tarihsel yenilgi" olarak gören ve neoliberalizm ile birlikte dünya kapitalizmi tarihinde "yeni bir aşamanın" başlamış olduğuna kanaat getiren, özellikle Avrupa kökenli eski Troçkist partiler ile feminizmden çevrecilere kadar uzanan bir yelpazede kendini tanımlayan "yeni toplumsal hareketler" yer alıyordu. Bu kanadın merkezi referans noktasına, toplumsal hareketçilik ile Marksizm arasında kuramsal ve eylemsel bir köprü oluşturmaya çalışan, daha doğrusu devrimci Troçkist programdan ve Leninist partiden uzaklaşmanın "Leninist ve Troçkist" argümanlarını oluşturmaya girişen Dördüncü Enternasyonal Birleşik Sekreterliği (DEBS) ile onun Fransa -eski- seksiyonu LCR'yi (*Ligue Communiste Révolutionnaire* - Devrimci Komünist Birlik) yerleştirmek yanlış olmaz. Çevresinde farklı uluslararası Troçkist kökenli parti ve akımların da yer aldığı bu kesimin(2) genel yaklaşımının son bir örneğini, DEBS'in Mart 2009 tarihli Uluslararası Komite toplantısında 16. dünya kongresine sunulmak üzere kabul edilen karar taslağında bulmak olanaklı(3):

5. Görüşlerimizi 1992'den itibaren çeşitli biçimlerde, son iki dünya kongremizde, "Yeni Dönem, Yeni Program, Yeni Parti" broşüründe, Enternasyonal'in çeşitli belgelerinde dile getirdik. 2003'teki son Dünya Kongresi'nde geniş antikapitalist partilere ilişkin olarak temel tercihlerimizi belirttik. Dördüncü Enternasyonal, bir bütün olarak, yeni bir aşamaya girmiştir. Devrimci Marksist militanlar, çekirdekler, akımlar ve örgütler, işçi sınıfının yeni bir bağımsız politik temsilini oluşturmak perspektifiyle, antikapitalist, devrimci oluşumların inşası sorununu önlerine koymalıdır. Bu her ülkenin kendi ölçeğinde olduğu kadar uluslararası düzeyde de geçerlidir. Son on yıl boyunca sınıf mücadelesi deneyimi, küresel

adalet hareketinin gelişimi, savunma mücadeleleri ve savaş karşıtı seferberlikler temelinde, ve özellikle de Brezilya'daki İşçi Partisi (PT) ve İtalya'daki Komünist Yeniden Kuruluş (RC - Rifondazione Comunista) partilerinin evrimi ile Fransız antiliberal solunun tartışmalarına ilişkin deneyimlerin ışığında, devrimci Marksistler Brezilya'da PSOL'un (Partido Socialismo e Liberdade - Sosyalizm ve Özgürlük Partisi), İtalya'da Sol Eleştiri'nin (Sinistra Critica), Fransa'da NPA'nın (Nouveau Parti Anticapitaliste - Yeni Antikapitalist Parti), İngiltere'de Respect'in inşasını üstlenmişlerdir. Bu perspektife Portekiz'deki Sol İttifak (Bloco de Esquerda) ve Danimarka'daki Kızıl Yeşil İttifakı ile ortak deneyler geliştirmeyi sürdürdük. Ortak hedefimiz, farklı yollar izleyerek, geniş antikapitalist partiler inşa etmektir. Bu, eski yeniden kümeleşme ya da salt devrimci akımlar formüllerine geri dönme sorunu değildir. Hedefimiz, sadece devrimci güçleri değil, bunların ötesindeki güçleri bir araya getirmektir.

Aynı belgenin 7. maddesinde “yeni oluşumların”, yani hedeflenen “antikapitalist” partilerin bir araya getirmesi gereken güçler olarak şunlar sayılmakta: “Çeşitli türden Troçkistler, liberterler, devrimci sendikalistler, devrimci ulusalcılar, sol reformistler”. Troçkistlerin Leninist parti kavrayışında hiçbir zaman anarşistlerle, ulusalcılarla ya da - sağlı sollu - reformistlerle birlikte devrimci parti ve Enternasyonal inşası yer almadığından, bu “çeşitli türden Troçkistler” tanımını, farklı uluslararası kökenlerden gelen eski Troçkistler olarak okumak herhalde yanlış olmaz. Öte yandan, bu tür akımlarla kurulacak “geniş antikapitalist” partinin hede nde proletarya diktatörlüğüne dayalı sosyalizmin inşası yer almayacağı çok açık olduğundan, “yeni” partinin antikapitalizminin geleneksel Leninist-Troçkist programdan farklı olacağını anlamak da zor değil. Buna aşağıda somut örnekler bağlamında geri döneceğiz.

Bu noktada belirtmek istediğimiz, 1980'lerin sonlarından itibaren Doğu Avrupa devrimleriyle birlikte Stalinist bürokrasinin yıkılması, onun tarihi üzerinde gelişmiş olan komünist partilerin hızla erimeye ve sosyal demokrat “mutasyona” uğramaya başlaması, geleneksel sosyal demokrat partilerin liberalleşmesi ve nihayet neoliberal ideolojinin toplumsal kesimler arasında dikey bir yaygınlaşma olanağı bulması sonucunda işçi sınıfı ve sosyalist hareket bünyesinde ağırlaşan önderlik bunalımına DEBS ve benzeri merkezlerin getirdiği yanıtın, bizzat bu krizin yol açtığı “sol enkazın” bazı parçalarını tekrar biraraya getirme çabasının

ötesine geçememiş olduğu. “Sağ oportünizm” olarak tanımlayabileceğimiz bu kanatta yer alan akımlar farklı noktalardan hareket etseler de(4) ortaklaştıkları nokta, antikapitalist olmanın ölçütünün artık proletarya diktatörlüğü paradigması ve devrimci-reformist ayrımı temelinde ifade edilemeyeceği, dolayısıyla da sol hareketin yeniden örgütlenmesinin neoliberalizme muhalif tüm toplumsal hareketlerin hede erine ve duyarlılıklarına dayandırılması zorunluluğu. Ve de Dünya Sosyal Forumlarının bu yeni paradigmanın geliştirilmesine hizmet ettiği, hizmet etmesi gerektiği.

Eski Stalinist hareketlerin bazı kalıntılarının, “dürüst” ya da “iyi niyetli” diye tarif edilen çeşitli reformist önderlerin, bir bütün olarak “muhalif” toplumsal hareketlerin, vb. neoliberal dönemde sola doğru kaymakta olduğu iddiasından/inancından hareketle, onlarla buluşabilmek için sağa çark eden eski radikal devrimci hareketlerin, bazılarının “taktik” diğerlerinin ise “stratejik yöneliş” söylemleriyle giriştikleri bir dizi “yeniden gruplaşma” ya da “yeniden örgütlenme” örneği yaşandı, halen de yaşanmakta. DEBS’in yukarıda alıntılıdığımız belgesinde de değinilen bu deneyimlerden bazıları önemli seçim başarıları elde etti; örneğin Eylül ayında Portekiz, Almanya ve Yunanistan’da gerçekleştirilen genel seçimlerde, sırasıyla, Sol Ittifak oylarını %6,4’ten %9,85’e (8’den 16 milletvekiline), *Die Linke* (Sol) %8,7’den %11,9’a (54’ten 76 milletvekiline) ve *Syriza* %4,5’e (12 milletvekili) yükseltti. Bunların hemen hepsinin içinde, diğerlerinin yanı sıra, DEBS’in “çeşitli türden Troçkistler” olarak andığı akımlar bulunmakta, bununla birlikte bizzat bu akımların bazıları tarafından inşa edilmeye çalışılan birkaç örnek var ki, içerdikleri dersler açısından tartıştığımız konuya oldukça ışık tutucu. Bunlara biraz daha yakından bakalım.

“Yeni Antikapitalist Parti”

Fransa’dan başlayalım. DEBS’in en önemli partilerinden biri olan LCR, Mayıs 1968 ayaklanmaları içinde, öğrenci hareketinin o dönemdeki liderlerinden Alain Krivine önderliğinde doğdu ve 1969 Nisan ayında *Ligue Communiste* (Komünist Birlik) adıyla politika sahnesine çıktı. İki ay sonra düzenlenen başkanlık seçimlerinde Krivine oyların %1’ini aldı. Aynı yıl ve daha sonra 1973’te parti iki kez İçişleri Bakanlığı tarafından kapatıldı, ama bu tarihten sonra LCR adıyla

mücadelesine devam etti. Kısa sürede Ernest Mandel, Pierre Frank ve Livio Maitan önderliğindeki DEBS'in Avrupa'daki en büyük partisi haline gelen LCR, aynı zamanda bu uluslararası Troçkist akımın ideolojik ve politik merkezi haline dönüştü, bir anlamda DEBS'in "anaç partisi" oldu. 1970'lerin ortalarına değin Guevaracı gerilla mücadelesine, ardından avrokomünist anlayışlara uyarlanmasına karşın kendisini genel olarak Troçkist geleneğin sınırları içinde tanımladı ve IV. Enternasyonal'in yeniden inşası perspektifine sadık kaldı, ta ki 1989'da Stalinizmin yıkılmasına değin. Bu tarihten sonra, Stalinizmin tarihe gömülmesiyle birlikte Troçkizmin de farklı bir akım olarak var olmasının tarihsel anlamının kalmadığı ve dünya sınıf mücadelesinin yeni bir aşamasına girildiği tespitlerinden hareketle Troçkist programdan ve Leninist parti anlayışından iyiden iyiye uzaklaşmaya yöneldi. 1990'larda yükselen "yeni toplumsal hareketlere" dayalı yeni bir parti ve Enternasyonal, ve yeni bir toplumsal devrim projesi geliştirmeye koyuldu.

2000'lerin başında "kuşak değişimi" yaşayan LCR'nin kamuoyu önündeki temsilini, genç posta emekçisi Olivier Besancenot üstlendi. Dünya kapitalizminin 2001'de yaşadığı kriz ve geleneksel işçi partilerinin hızla erimesi, radikal devrimci sol için yepyeni bir alan yarattı, ve nitekim 21 Nisan 2002 başkanlık seçimlerinde, Fransa'daki en eski Troçkist örgütlerden biri olan *Louette Ouvriere*'in (LO - İşçi Mücadelesi) tarihsel önderlerinden Arlette Laguiller ile Besancenot'un listeleri birinci turda oyların %10'unu alarak Fransız Komünist Partisi'ni (%3,37) tarih kitaplarına gömmüş oldular. Ama bu başarı aynı zamanda iki örgüt için bir krizin de başlangıcını oluşturdu. İlk sorun 1999 Avrupa Parlamentosu seçimlerinden beri süregelmekteydi; bu seçimlerde ortak LCR-LO listesi oyların %5,18'ini toplayarak AB parlamentosuna 5 temsilci göndermeyi başarmış ve bunun hemen ardından bu başarının kalıcı bir kimliğe dönüşmesi doğrultusunda dünya Troçkizmi içinde bir basınç doğmuştu. Tüm Troçkist akımların, bu iki örgütün ortak bir yeni devrimci parti inşasına girişmesi çağrısında buldukları bir dönemde Arlette Laguiller önce böyle bir olasılığı öngören açıklamalarda bulunmuş, ama LO merkezi daha sonra Laguiller'yi yalanlayarak -LCR'nin birlikte hareket ettiği toplumsal hareketleri kastederek- "küçük burjuva ütopyacılarıyla" birlikte bir parti kurulamayacağını ilan etmişti. İki farklı liste halinde girilmiş olsa bile 2002 başkanlık seçiminde elde edilen ortak başarı birleşik bir parti kurulması yönündeki taleplerin canlanmasına yol açarak iki örgüt içinde de farklılıkların doğmasına neden oldu. İkinci sorun ise, başkanlık seçiminin ikinci turunda

verilecek oy konusunda patlak verdi; LCR faşist Jean-Marie Le Pen karşısında Chirac'ın desteklenmesi çağrısında bulunurken, LO burjuva adaylardan hiçbirinin desteklenemeyeceğini ilan etti, ve bu farklılık iki örgütün birbirinden iyiden iyiye uzaklaşmasına neden oldu. Daha sonraki seçimlerde LCR ve LO ortak seçim platformları oluşturmakla birlikte, Fransız Troçkizmine sıçrama yaşatacak bir moment kaçırılmış oldu ve her iki örgütün seçim performansında ciddi düşüşler gerçekleşti: Mart 2004 belediye seçimlerinde LCR-LO ortak listesi oyların ancak %5'ini toplayabildi, üç ay sonraki Avrupa Parlamentosu seçimlerinde ise oylarının toplamı %2,4'e düştü.

2007 başkanlık seçimleri LCR için bir dönüm noktası oluşturdu. Her iki Troçkist örgütün oy toplamı ancak %5'e ulaşmış olmakla birlikte (Besancenot %4,8, Laguiller %1,33), LCR kendi adayının LO'nun çok önüne geçmiş olması fırsatından hareketle "artık birleşik cephe politikasına son verilmesini" kararlaştırdı. O güne kadar izlenen, LO ile ya da komünist ve sosyalist partilerden kopan kesimlerle birliktelik arama çizgisi terk edilecek ve "tek başına" hareket edilecekti. Ama bu "yeni döneme eski araçla" girilemezdi, dolayısıyla da "gündelik yaşamın kahramanlarıyla birlikte" yeni bir parti kurulmalıydı. Böylece LCR 2008 sonlarında düzenlediği son kongresinde kendisini feshederek, "stratejik olarak tanımlanmamış" yeni bir antikapitalist partinin kuruluşuna geçilmesi kararı aldı. **(5)** Bu doğrultuda sürdürülen kampanya 8 Şubat 2009'da düzenlenen ortak bir kongreyle sonuçlandı ve 9.000 üyeyi (bunların 3.200'ü LCR kökenliydi) temsil eden 600 delegenin çoğunluk oyuyla NPA (*Nouveau Parti Anticapitaliste* - Yeni Antikapitalist Parti) doğmuş oldu. NPA'nın kuruluşunda LCR'nin yanı sıra LO'dan kopan Kıvılcım Fraksiyonu, Devrimci Sol (Troçkist hareket içinde *Militan* akımı olarak adlandırılan İşçi Enternasyonalı İçin Komite'nin Fransa seksiyonu), Enternasyonalist Devrimci Grup (Arjantin kökenli Dördüncü Enternasyonal İçin Troçkist Fraksiyon'un Fransa seksiyonu) ile bir dizi toplumsal hareket çevresi ve bağımsız devrimci yer aldı. NPA ilk seçim deneyini Haziran 2009 Avrupa Parlamentosu seçimlerinde yaşadı ve %4,9 oyla henüz LCR'nin bıraktığı yerde beklemekte olduğunu gösterdi; buna karşılık Komünist Parti ile -SP'den kopmuş olan- Sol Parti ittifakı %6 oyla NPA'nın önüne geçti.

NPA'nın, dünya ekonomik krizinin tüm dönemsel iniş ve çıkışlarına karşın uzunca bir süre daha devam edeceği ve kaçınılmaz şekilde işçi-emekçi muhalefetiyle

karşılaşacağı önümüzdeki süreçte nasıl bir politika izleyeceğini göreceğiz, ama bazı temel politik noktalar partinin yukarıda özetlediğimiz kuruluş tarihçesinden hareketle, bizzat belgelerinden kolayca anlaşılabilir. Dikkati çeken birinci husus, NPA'nın kuruluşuna öncülük eden LCR kökenli önderliğin, III. Enternasyonal'in geliştirmiş olduğu ve dünya Troçkist hareketinin hep savunageldiği geleneksel "birleşik cephe" politikasından kopmuş olduğu. Bu kopmanın karakterini eski LCR'nin ve yeni NPA'nın söylediklerinden ve belgelerinden kalkarak tespit etmek oldukça zor. Burjuvazinin ve politik gericiliğin saldırıları karşısında işçi sınıfının birleşik bir direniş cephesini oluşturmaya yönelik bu politika esas olarak işçi sınıfının politik ve sendikal örgütlerinin ortak mücadelesini oluşturmayı, bu arada reformist ve bürokratik önderliklerin uzlaşmacılığını ve ihanetlerini kitlelerin gözünde teşhir etmeyi amaçlar. Oysa NPA şimdi Fransa'daki Sosyalist ve Komünist partileri "kurumsal sol" olarak tanımlamakta ve seçimlerde ve sınıf mücadelesinde bu partilerle bir cephe oluşturma politikasına kapıyı kapatmakta. Neden? Bu partiler "kurumsallaşmaları" nedeniyle işçi sınıfı örgütleri olmaktan mı çıkmış durumdadır, bu soruya bir yanıt getirmiyor NPA. Sadece SP ve KP'nin "halkın özlemlerine sırt çevirmiş olduğunu" söylüyor. Ama Leninist III. Enternasyonal birleşik cephe taktiğini bizzat bu nedenle, yani reformist işçi partilerinin proletaryanın devrimci taleplerine sırt çevirmiş olduğundan ötürü geliştirmemiş miydi?

Eğer NPA kendisini proletaryanın devrimci partisi olarak tanımlamış olsaydı, birleşik cephe politikasından uzaklaşmasını bir "sol sapma" olarak nitelemek olanaklı olurdu, ama durum öyle değil. Bu da yeni partiyi tanımlayabilmemizi olanaklı kılan ikinci noktaya tekabül ediyor: NPA kendisini bir sınıf partisi olarak tarif etmiyor. NPA'ya göre, yeni parti kendisini "kapitalizm karşıtı" olarak tanımlayan bütün toplumsal kesimlerin ve hareketlerin partisidir: "NPA'nın tamamen demokratik, arzuladığımız toplumun bir yansıması olmasını istiyoruz." NPA belgelerinde arzulanan topluma ilişkin olarak bütün sol ve ilerici söylemde rastlanabilecek bir dizi teşhirin ve talebin dışında somut bir projeye rastlamak olanaklı değil; bütün dile getirilen tarif edilmemiş genel bir "ekososyalizm" ya da Chavezci propagandadan devralınmış bir "21. Yüzyıl Sosyalizmi". Kuruluş belgelerinde asla yer almayan noktalar ise tüm parlaklığıyla gözalıyor: Proletaryanın öncü devrimci partisi ve işçi sınıfının devrimci diktatörlüğü. Bunlar NPA için (elbette eski LCR ve yeni toplumsal hareketler için), çağdışı, "yeni toplumsal kültüre" ters düşen kavramlardır. Dolayısıyla, NPA bir sınıf partisi

değildir ve sınıf cephesine yönelik taktikler izlemenin anlamı kalmamıştır, birleşik cephe politikası son bulmuştur. Hedef tanımlanmamış bir ekososyalist toplumun yansımalarını oluşturacak, stratejik olarak tanımlanmamış ve kapitalizmle sorunu olan herkesin, bu arada elbette işçilerin de içinde yer alabileceği bir partidir.

Parti mi, Cephe mi?

Buradan Britanya'daki bir başka örneğe geçelim: "Geniş parti" ve "Respect" olarak anılan blok çevresinde dönen tartışmalara. Bu tartışmalarda ve parti-blok inşası faaliyetlerinde başı çekenler SWP(6) (*Socialist Workers Party* - Sosyalist İşçi Partisi) ve SSP'dir(7) (*Scottish Socialist Party* - İskoçya Sosyalist Partisi). Tartışmalar ve birleşme/ ayrışmalar Stalinizm sonrası yeni dönemde, özellikle de Britanya'da Tony Blair'in İşçi Partisi için geliştirdiği neoliberal "Üçüncü Yol" çizgisiyle birlikte bu partinin girdiği çöküntü evresinde "nasıl bir sosyalist parti?" sorusuna aranan yanıt çevresinde yoğunlaşmakta.

Gerçekte SSP, Britanya'daki *Militan* akımının çok uzun yıllardan beri İşçi Partisi (IP) içinde sürdürdüğü "entrizm" politikasına 1990'ların başlarında son vermesinin bir ürünü olarak görülebilir. Bu dönemde IP önderliği parti içindeki Troçkistlere yönelik bir tas ye kampanyası başlatmıştır. Buna tepki olarak CWI önderliği, IP'ye ilişkin tarihsel "işçi partisi" tanımına son verir ve kendisine bağlı tüm seksiyonların içinde çalıştıkları sosyal demokrat ve sosyalist partilerden koparak bağımsız devrimci örgütlerin inşasına geçmelerine yönelik bir karar alır. Akımın kurucusu ve tarihsel önderi Ted Grant'ın (1913-2006) tas yesiyle sonuçlanan büyük bir krize ve bölünmelere yol açan bu karar, özellikle İrlanda, İngiltere (ve Galler) ve İskoçya'da "Sosyalist Parti" adlarıyla yaşama geçirilmeye başlar. İskoçya partisi SSP 1998'de başarılı bir kuruluş gerçekleştirir ve 2003 seçimlerinde İskoçya Parlamentosuna 6 üye sokmayı başarır; ne var ki, "Stalinizm ve sosyal demokrasi sonrası" dönemde devrimci partinin ne tür olması gerektiği üzerine gelişen tartışmalar hareket içinde yeni bir krize ve bölünmeye neden olur. SSP çoğunluğu, yeni oluşumların eski devrimci örgütlerin bir tekrarı değil, yeni dönemde ortaya çıkan çok farklı akımları da içeren "geniş partiler" olması sonucuna ulaşır (ve CWI'den kopar). Bir dönem SSP'nin önderliğini yapan Murray Smith, SWP ile gerçekleştirdiği bir polemikte(8) "geniş parti"yi şöyle açıklar:

Bugünkü halleriyle SWP, LCR, vb. tipi devrimci örgütler inşa etmenin anlamsız hale geldiğine ve bu örgütlerin yeni geniş sosyalist partilerin kurulmasına katkıda bulunarak onların içinde akımlar olarak faaliyet göstermeleri gerektiğine inanıyorum. Yoksa stratejik bir perspektif olarak devrimci parti, yani bir devrime, toplumun sosyalist dönüşümüne önderlik edebilecek partilerin inşasının anlamsızlaştığına değil. Bana göre devrimci Marksistlerin görevi geniş sosyalist partiler inşa etmek, bir yandan da kendi Marksist pozisyonlarını o partilerin içinde savunmaktır; ama "entrist" bir perspektife devrimci bir fraksiyon oluşturmak amacıyla değil, partiyi bir bütün olarak ileri taşımak ve partinin karşılaşacağı sorunlara bir bütün olarak yanıtlar aramak amacıyla.

Devrimci Marksistlerin devrimci örgütler inşa etmeleri anlamsızlaşmıştır, kurulmasına yardım edecekleri geniş partinin içinde devrimci bir fraksiyon da oluşturmamalıdır, ama kendi Marksist pozisyonlarını savunmalıdırlar... Örgütlü ifade hakkı olmayan düşünce özgürlüğü(!) Kendisiyle çelişik bu tip savlar, son tahlilde devrimci Marksizmin reformist ideolojiler arasında kaybolmasına yol açabilecek iddialardır. Ama Smith ve SSP bununla da yetinmiyor ve devrimciler ile reformistler arasındaki ayrılığın yok olduğunu, daha doğrusu "tersine döndüğünü" ileri sürüyor:

Uzun yıllar reformizm tamamen egemendi ve devrimci örgütler birer azınlık olarak kaldılar. İşçiler bu partilerin peşinden gittikleri sürece reformist partilerin solunda devrimci kitle partileri inşa etmenin olasılığı yoktu. Bugün vardır. Bugün İngiltere, Fransa ve diğer ülkelerde on binlerce işçi ve genç antikapitalist politik eyleme girişmiş durumdadırlar ve bunların gerçek bir alternatif sunan partilere kazanılması olanaklıdır... Bugün ayırım çizgisi antikapitalizm/sosyalizm ile kapitalizm yanlısı olmak arasındadır. Bu, küreselleşme karşıtı hareket içinde çok belirgindir. Karşıtlık, sosyalizme nasıl ve hangi yoldan ulaşılacağı konusunda farklı düşünen devrimciler ile reformistler arasında değildir. Neoliberal küreselleşmeye karşı kapitalizmden kurtulmadan, kapitalizmin daha insancıl bir biçimine geri dönülerek mücadele edilebileceğini düşünenler ile neoliberalizmin kapitalizmin tam da çağdaş biçimi olduğunu ve yıkılması gerektiğini düşünenler arasındadır.

Eğer karşıtlık kapitalizm yanlıları ile karşıtları arasındaysa ve yeni “geniş” parti antikapitalist olacaksa, devrimci Marksistler neden ayrı bir kimlik olarak kendi görüşlerini savunacaklardır? Yoksa antikapitalist olmanın farklı biçimleri mi var, yani sosyalizme nasıl ulaşılabileceği konusunda görüş farklılıkları doğması potansiyeli mi söz konusu? Hani bu tip bir reformist/devrimci karşıtlığı yok olmuştu? Bütün bu çelişik “Leninizm sonrası” ifadelerle kendisini yeni dönemin “geniş sosyalist partisi” olarak sunan, ve Fransa’da NPA’nın kuruluşunu coşkuyla selamlayan SSP, 2007 seçimlerinde Iskoçya Parlamentosu’ndaki bütün sandalyelerini kaybetmesine karşın varlığını ve savlarını sürdürüyor.

İngiltere’de buna paralel bir başka süreç de *Respect* (Saygı, Eşitlik, Sosyalizm, Barış, Çevrecilik, Cemaat ve Sendikacılık sözcüklerinin İngilizce karşılıklarının ilk harfleri uyarınca) koalisyonunun gelişimi oldu. Bu koalisyonun kökeni 1990’ların başlarında Britanya’nın çeşitli kesimlerinde bazı sosyalist gruplar arasında gelişen bölgesel ittifaklara 1999’da SWP, Enternasyonal Sosyalist Grup (DEBS İngiltere seksiyonu), İşçi Gücü (SWP’den kopan 5. Enternasyonal savunucuları) gibi Troçkist örgütlerin katılımıyla ulusal düzeyde oluşan “Sosyalist İttifak” platformuna dayanır. İttifak’ın en kalabalık grubu olan SWP için Sosyalist İttifak “yeni türden” bir birleşik cephe, yoksa bir “geniş parti” değil. Aslında SWP de İngiliz İşçi Partisi’nin erimekte olduğunu, bunun reformist sosyalizmin solunda yeni bir alan açtığını ve bu alanın küreselleşme karşıtı bütün güçlerin bir araya gelmesiyle doldurulması gerektiğine inanmaktadır. Bu yüzden de SWP kendi devrimci programını geri çekmeye ve böylece henüz devrimci şiarların tümüne kazanılmamış akımlarla ittifaklara girmeye hazırdır. Ne var ki, onu *Militan* akımından ve SSP’den ayıran, reformizmin erime sürecinin ritmi üzerinedir; ona göre, yeni bir “geniş parti” ancak İP’den büyük kopmaların gerçekleşmesiyle olanaklı olabilecektir, bu gerçekleşmediği sürece de “yeni türden bir birleşik cephe” taktiği izlenmek zorundadır. SWP’nin önde gelen liderlerinden Alex Callinicos, bunu şöyle anlatır:

Stratejik bakış açısından Britanya’da kitlesele bir sosyalist parti ancak İşçi Partisi’nin tabanından önemli kesimler koparabilmesi durumunda gelişebilir, oysa İP, çürümekte olmasına karşın hâlâ işçi sınıfı örgütlerinin ve topluluklarının derinliklerine ulaşabilmektedir. Sosyalist İttifak’ın amacı, İP kökenli geniş kesimlere doğrudan seslenebilmek ve onları kazanabilmek amacıyla, aşırı solun

sağlıklı unsurlarını (yeni türden) bir cephe içinde birleştirmektir. Bu yüzden de SWP, Sosyalist İttifak'ın programının bariz bir biçimde devrimci olması doğrultusunda gerçekleştirilen girişimlere karşı koydu. Reform mu devrim mi sorusunu açıkta bırakarak kapıyı hayal kırıklığına uğramış İP destekçilerine açık tutmayı umdu.(9)

Sosyalist İttifak 2000 Londra belediye başkanlığı seçimleri ile 2001 genel seçimlerinde tatmin edici oylar toplamakla birlikte ne cephe olarak gelişir, ne de SWP dışındaki güçlerin istediği biçimde bir partiye dönüşür. Bu arada İttifak içindeki gruplar SWP'nin militan gücünü dayatmacı bir biçimde kullanmasından ve cepheyi kendi politikaları doğrultusunda yönlendirmesinden şikâyet etmeye başlarlar. *Militan* akımının temsilcisi Sosyalist Parti'nin İttifak'tan ayrılmasıyla kopmalar gerçekleşir, ama tam o anda imdada 2001 yılında Bush hükümetinin Afganistan'a saldırısına karşı çıkışla gelişen savaş karşıtı hareket yetişir. SWP'nin de katılmasıyla doğan "Savaşı Durdur Koalisyonu"nda (StWC), Tony Blair'in savaş yanlısı politikalarına karşı çıkan İşçi Partisi militanlarından (bazı milletvekilleri dâhil), Britanya Komünist Partisi ve bazı Troçkist gruplar ile sendikacılara kadar yayılan bir yelpazeden geniş kesimler katılır; koalisyon aynı zamanda Müslüman cemaatlerle yakın bir ilişki geliştirir. Koalisyonun en önemli sözcülerinden biri, savaş karşıtı tutumu nedeniyle partiden ihraç edilen İP milletvekili George Galloway'dir. SWP 2003'te Sosyalist İttifak'a, savaş karşıtı hareket içindeki güçlerle yeni bir politik koalisyon oluşturulması kararı aldırır ve böylece 2004 başında *Respect* kurulur. Bu yeni ittifakın bileşimini ve niteliğini Callinicos şöyle açıklar:

Dört ana güç Respect'i oluşturdu. Birincisi, George Galloway'in şahsında temsil edilen, Blair hükümetine ilişkin hoşnutsuzlukları onları partiden kopmaya itecek denli derin kıdemli İşçi Partisi üyeleri idi. İkinci akımı, aşırı solun gözleri sekterlikle körleşmemiş ve dolayısıyla savaş karşıtı hareketin sunduğu tarihsel fırsatın farkına varan kesimleri oluşturuyordu. Bunların içinde en önemlisi SWP olmakla birlikte, bu grupta Sosyalist İttifak'ın bazı başka unsurları ile büyük sinema yönetmeni Ken Loach gibi bireyler de yer alıyordu. Üçüncü kesim ise, Türk ve Kürt örgütlerinin yanı sıra büyük bölümü Müslüman kökenli aktivistlerden ve aydınlardan oluşan "etnik cemaatti". Ve nihayet, önemli sayıda sendikacı... Bu güçler bileşimi, yukarıda da ifade ettiğim gibi, başka yerlerde aşırı

solun uyguladığı diğer seçim modellerinden önemli bir farklılığa tekabül eder; örneğin, Fransa’da LCR ve LO’nun izlediği açık devrimci kampanya ya da SSP önderlerinin oluşturmaya çalıştığı geniş parti modelleri. Gerçekten de, Respect o kadar olağandışıdır ki, İngiltere’de ve başka yerlerde aşırı sol unsurlar tarafından “oportünizm”, “halk cepheciliği”, vb. temellerinde suçlanmıştır... (Respect’in) odağına aldığı konular -savaş, neoliberalizm, ırkçılık, cinsiyetçilik- Avrupa Sosyal Forumlarında öne çıkan sorunların aynısıdır. Respect’in geniş ideolojisi aslında birçok bakımdan Avrupa’da, özellikle de Cenova’da gelişen antikapitalist hareketin ideolojisidir, birçok farklı akımı (reformist, sosyalist, otonomcu, vb) içerir, ama bununla birlikte onları ilkeli bir temelde birleştirir.(10)

Özetle, SWP stratejik olarak “geniş partiye” karşı değildir, ama bunun için reformizmden önemli kopmaların olması gerekir, ki henüz böyle bir süreç söz konusu değildir. Bu gerçekleşene değin de, parti yerine aynı “geniş ideolojiyi” temsil eden “yeni türden cepheler” üzerinden yürünmelidir. SWP’nin *Militan* kökenli SSP ile DEBS kökenli Yeni Antikapitalist Parti’den ayrılığı stratejik ya da programatik değil, taktik karakterlidir. Böylece bir dizi farklı kökenli devrimci hareket politik açıdan, Ernest Mandel’in “devrimci programın yeni öncünün duyarlılığına uyarlanması” tezinde birleşmiştir; “yeni öncüyü” ise, Cenova temsil etmektedir.

“Geniş ideoloji” üzerine kurulan *Respect* daha başından itibaren önemli bir gerilim içerir: Galloway’in önderlik ettiği IP kökenli aktivistlerin salt seçimlerde daha fazla oy toplamaya yönelik politikaları (elektoralizm), SWP’nin örgütsel ağırlığıyla koalisyonun etkinliğini politik ve organik açılardan denetleme arayışıyla çatışma içindedir. Ama önceleri, özellikle savaş karşıtı seferberliklerin, yavaş yavaş geri çekilmeye başlamakla birlikte hâlâ sürmekte olduğu 2004-05 yıllarında Galloway, kendisini desteklediği sürece SWP’den şikayet etmez. SWP de “geniş ideoloji” politikası çerçevesinde sosyalizm talebini ne *Respect*’e, ne de işçi sınıfına sunar.(11) 2004’teki Avrupa Parlamentosu seçimlerinde 250 binin üzerinde (%1,5) oy toplayan *Respect* böylece tarihte ilk kez İşçi Partisi’nin dışında bu denli desteklenen Sol oluşum olur. 2005 genel seçimlerinde ise oy oranı sadece %0,3 olmakla birlikte (68.094) Galloway parlamentoğa girer; ayrıca Londra dışındaki bazı bölgelerde en fazla oyu alan liste haline gelir (bazı bölgelerde ise ikinci ya da üçüncü sıraya oturur).(12) 2006 ve 2007 yerel seçimlerinde de

benzer oylar toplayan koalisyonda kriz tam bu dönemde patlak verir. Galloway ve çevresinin parlamenter etkinliği SWP'nin denetimi dışına kaymaya başlar; SWP'nin buna yanıtı ise Galloway'ı "birlikte kabul edilmiş minimum programın dışına çıkmakla" ve sağa kaymakla eleştirmek olur. SWP, koalisyon içindeki örgütlü gücünü oluşuma "demokratik merkezizeği" bir yapı kazandırmak doğrultusunda harekete geçirir, Galloway yanlıları ise bu girişimi dayatmacılık ve örgütsel kaos yaratmak olarak suçlar. 2007 Ekimi'nde Galloway yanlıları SWP dışında bir konvansiyon toplarlar ve DEBS seksiyonu Enternasyonalist Sosyalist Grup, Müslüman cemaat dernekleri, bağımsız sol sosyalistler ve bazı SWP üyelerinin (bunlar daha sonra SWP'den ihraç edilirler) desteğiyle "*Respect Renewal*" (Respect Yenilenme) adıyla yeni bir oluşum kurulur. Böylece *Respect* deneyimi ilen sona ermiş olur.

"Güneş Partisi" Örneği

Pek ok Sol hareket birkaç yıl öncesine kadar Brezilya'da Lula'nın İşçi Partisi'ni (PT) "ideal" örnek olarak kabul ediyordu; ama daha sonraları, PT'nin özellikle de 2002'de Lula'nın devlet başkanlığına seçilmesinden sonraki uygulamaları kuşkuyla gözlenir oldu; nihayet 2004'te ondan kopan -ya da ihraç edilen- kesimlerin kurduğu PSOL (*Partido Socialismo e Liberdade*(**13**) - Sosyalizm ve Özgürlük Partisi) bu kez "Sol birlik" ve "antikapitalist geniş parti" umutlarının toplandığı merkez haline geldi. PSOL'un Brezilya'daki sınıf mücadelesi açısından taşıdığı önemi asla küçümsemeden, bu deneyimin özelliklerini ve zaafalarını tahlil edebilmemiz, görebilmemiz gerekiyor. Bu incelemede PT'nin kuruluşu ve evrimi tarihçesine girmemize olanak yok, ancak PSOL'un belirleyici özelliklerini kavrayabilmek için bu tarihçenin bazı temel noktalarını anımsamamızda yarar var.

şubat 1980'de kurulan PT, 1964'ten beri sürmekte olan askeri diktatörlük rejimine karşı 1970'lerin sonlarında yükselen işçi mücadelelerinin bir ürünü oldu. Düşey biçimde örgütlenmiş, korporatist ve devlete bağımlı CGT'nin (*Comando General de los Trabajadores* - Genel İş Yönetimi) içinde sınıf sendikacılığına yönelen muhalif kesimler bir yandan grevlere ve direnişlere önderlik etmeye başlamışlar, bir yandan da kendiliğinden biçimde yaygınlaşmakta olan

mücadeleleri belirli politik ve örgütsel çerçevelerde birleştirme çabasına girişmişlerdi. Daha sonraları, 1983'te -bugünkü- CUT'u (*Central Única dos Trabalhadores* - Tek İşçi Merkezi) oluşturacak olan bu sendikal hareket 1978 ve 1979 yıllarında São Bernardo, ABC (São Paulo), Santo André, São Caetano, São José gibi bölgelerde özellikle metal sanayisinde on binlerce işçinin katıldığı başarılı başarısız grev ve direnişlerle askeri rejimin temellerini sarsmaya başlamış ve diktatörlük hükümeti "yavaş, tedrici ve güvenli" bir demokrasiye geçiş programı kabul etmek zorunda kalmıştı. Bu aşamada Brezilya işçi sınıfının en önemli sorunu, askeri rejimin geleneksel araçları olarak ön plana çıkan burjuva partileri ile proletaryayı CGT aracılığıyla rejime bağlamanın manivelası olarak işlev gören Brezilya Komünist Partisi'nden bağımsız bir politik temsilin oluşturulması haline gelmişti.

İşte tam bu dönemde Brezilya'daki Morenocu Troçkist hareketin örgütü Sosyalist Birleşme (CS - *Convergência Socialista*) Ocak 1979'da Santo André'deki metalürji işçileri sendikasının kongresine bir işçi partisinin kurulması için çağrıda bulunma önerisini sunar. Kongrece kabul gören öneri birkaç hafta sonra da São Paulo eyaleti metalürji işçileri sendikası kongresinde tartışılarak onaylanır. Böylece doğan harekete ardı ardına sendikalar, Stalinizmin ve gerillacılığın etki alanı dışındaki devrimci sol akımlar, Kurtuluş Teolojisi hareketi ve aydınlar katılmaya başlar. São Bernardo'daki metal işçilerinin önderi konumundaki Luiz Inácio Lula da Silva hareketin sözcüsü olarak ön plana çıkar ve nihayet Şubat 1980'de "toplumsal örgütlenme biçimi olarak sosyalizmi savunan" bir Sol parti olarak PT kurulur. İçinde farklı politik akımların bulunmasını kabul eden PT'nin çoğunluk eğilimi, Lula'nın önderliğindeki sol sendika bürokrasisinin oluşturduğu *Articulação Unidade na Luta*'dır (Mücadelede Birlik Grubu); partinin kuruluşunda CS'nin yanı sıra *Causa Operária* (İşçi Davası), *Ação Popular Socialista* (Sosyalist Halk Eylemi), *Tendência pelo Partido Operário Revolucionário* (Devrimci İşçi Partisi İçin Eğilim) gibi merkezci ve radikal sol akımlar da yer alır. Birleşik Sekreterlik'in Brezilya seksiyonu *Democracia Socialista* (Sosyalist Demokrasi) ile Lambertçi akıma dâhil *O Trabalho* (İşçi), önce böyle bir partinin kurulmasına karşı çıkarlar, ama birkaç yıl sonra onlar da PT'ye katılırlar.

PT'nin kuruluşu Brezilya işçi sınıfının burjuvaziden bağımsız politik örgütlenmesini gerçekleştirmesi ve mücadelesinde olgunlaşması açısından devasa

bir adımdır. Ama ne var ki, parti daha başından itibaren iç gerilimlerle yüklüdür. Lula'nın önderliğindeki çoğunluk kanadı *Articulação*, PT'nin diğer burjuva partileriyle ittifakını teşvik ederken ve onu bir seçim cephesi haline dönüştürmeye çabalarırken, CS ve bazı diğer devrimci akımlar devrimci program üzerindeki ısrarlarını sürdürürler. Bu iki ucun arasında bir dizi başka "Troçkist" akım vardır; örneğin Lambertçi *O Trabalho*, PT'nin "merkezi" bir akım olduğunu söyler ve kendisini lağvederek PT'nin içinde erimek ile *Articulação*'nun yedek gücü olmak arasında bocalar, ardından krize girip bölünür; DEBS seksiyonu Sosyalist Demokrasi ise, Lula önderliğinin halk cepheci politikalarını desteklemekle yetinir. Bütün bu farklı tutumlar, PT'nin ve CUT'un önderlik ettiği işçi mücadelelerinde ve sendikaların içinde de yansımaları bulduğundan, Lula önderliği 1980'lerin ikinci yarısında parti kanatlarının bağımsız çalışmalarını engelleyici bürokratik uygulamalara başvurmaya başlar. Merkezi ve yerel parlamentolara girmiş olan PT milletvekilleri, belediye başkanları ve sendika liderleri, çevrelerindeki düzinelerce "danışman"la birlikte, parti yapısının dışında ve onun üzerinde şişkin bir bürokratik kast oluştururlar, böylece partinin burjuva devletle bütünleşmesi doğrultusunda niteliksel bir sıçrama gerçekleşir. Öyle ki, 1992'de çoğunluk kanadı partinin mevcut Fernando Collor hükümetine karşı bir kampanya açmaması doğrultusunda bir karar alır ve "Collor'a Hayır!" sloganında ısrar eden CS'yi partiden ihraç eder. Birçok başka devrimci akım CS ile birlikte PT'den ayrılarak önce bir devrimci cephe oluştururlar, ardından da 1994'te PSTU'yu (*Partido Socialista dos Trabalhadores Unificado* - Birleşik Sosyalist İşçi Partisi) kurarlar. Mandelci Sosyalist Demokrasi ve Lambertçi *O Trabalho*, tasfiyeci parti çoğunluk kanadını desteklerler.

Lula'nın 2002 sonunda devlet başkanı seçilmesi ve diğer burjuva partileriyle birlikte halk cepheci bir hükümet kurması, ardından Brezilya'da neoliberal politikaların uygulanmasını üstlenmesi partinin içindeki kanatlar arası mücadeleyi derinleştirir. Bu arada, Sosyalist Demokrasi bakanlık düzeyinde hükümetin sorumluluğuna ortak olmuştur; bu durum DEBS içinde tartışmalara neden olur, Sosyalist Demokrasi DEBS'ten koparken, ondan ayrılan Sosyalist Bütünleşme (ES - *Enlace Socialista*) grubu parti sol kanadına kayar. Bu arada Heloíse Helena, Luciana Genro, João Fontes ve João Batista Oliveira (Babá) gibi önde gelen sol kanat milletvekilleri Lula hükümetinin neoliberal politikalarına mecliste karşı çıkarlar; 2003'te ise, hükümetin emeklilik yasasındaki değişiklik önerisine karşı oy kullanmaları nedeniyle de partiden ihraç edilirler. Onlarla birlikte *Enlace*

Socialista, Corrente Socialista dos Trabalhadores (CST - Sosyalist İşçi Akımı; Morenocu UIT seksiyonu), *Movimento Esquerda Socialista* (MES - Sol Sosyalist Hareket; eski Morenocu, şimdilerde Chavezci akım), *Socialismo Revolucionário* (SR - Devrimci Sosyalizm; CWI Brezilya seksiyonu) gibi bir dizi grup da PT'den ayrılır ve 2004'te Heloíse Helena'nın başkanlığında PSOL'u kurarlar.

PSOL'ün kuruluşu sırasındaki en belirleyici noktalardan birisi, önderlerinin PSTU'nun yaptığı birlik çağırısına verdiği olumsuz yanıtıdır. PSTU, PSOL bileşenlerini devrimci program üzerinde demokratik merkeziyetçi enternasyonalist bir partinin ortaklaşa inşasına davet eder; PSOL'ün buna yanıtı ise, "ilk PT" benzeri, seçim platformuna dayalı federatif bir parti kurmak olur. 2005'te *Ação Popular Socialista* (AP - Sosyalist Halk Eylemi) adlı merkezci grup ile PSTU'dan kopan *Coletivo Socialismo e Liberdade* (CSOL - Sosyalizm ve Özgürlük Kolekti) de PSOL'a katılır. 2006 başkanlık seçimlerine PSOL ve PSTU ortak bir cephe halinde katılırlar ve başkan adayları Heloíse Helena 6,5 milyon (%6,85) oy alır. Bu Lula karşısında sosyalist solun ciddi bir başarısıdır, ancak aynı zamanda PSOL'un içine sürükleneyeceği krizin de başlangıcını oluşturur.

PSOL'u oluşturan çoğunluk akımlarının (esas olarak MES, ES ve APS) proletaryanın devrimci iktidarını hedefleyen Leninist bir parti anlayışından dikkatle uzak durmaları, partiyi federatif bir seçim aygıtı olarak işletmeleri ve parti politikalarının belirlenmesinde parti içi demokratik tartışmalardan ziyade akımlar arasında pazarlıklara başvurulması, hem çoğunluk kanatları arasında hem de bunlar ile sosyalist sol fraksiyonların arasındaki gerginlikleri şiddetlendirir. Çoğunluk kanatlarının Chavezciliği ve XXI. yüzyıl sosyalizmi anlayışı, Lula'nın müttefiki burjuva partileriyle ittifaklara girme eğilimleri, sınıf mücadelesinden ziyade toplumsal muhalefet hareketlerine ağırlık vermeleri, hatta seçim kampanyası sırasında çokuluslu şirketlerden para yardımı almaları, parti solunun tepkileriyle karşılaşır.

Öte yandan çoğunluk akımları arasında ciddi bir politik ayrılık olmamasına karşın, parti birimlerinin ele geçirilmesi doğrultusunda bürokratik manevralara dayalı büyük bir yarış başlar. Öyle ki, 2009 Ağustosunda yapılan ikinci parti kongresinde, neredeyse hiçbir politik tartışma yapılmaz, sadece yönetim organı

için büyük bir çekişme yaşanır. APS, ES ve CSOL aralarında bürokratik bir ittifak kurarlar (%48,9) ve bir önceki kongrenin çoğunluğu olan Heloíse Helena ve Luciana Genro (MES) grubunu azınlığa iterler (%40,8); CST ve Sol Direniş akımlarının sol muhalefeti ise ancak %10,2 oranında kalır. Heloíse Helena, 2010'daki başkanlık seçimlerinde aday olmayacağını açıklayarak partinin krizini iyiden iyiye derinleştirir. Parti, artık sadece adaysız değil, ama aynı zamanda sınıf mücadelesi karşısında politikasız kalmış durumdadır. Brezilya, ve bir bütün olarak Latin Amerika proletaryasına devrimci enternasyonalist bir alternatif sunma fırsatı, bir kez daha "modern kültür", yani Leninist parti düşmanlığı adına heba edilmenin eşiğindedir.

"Yeni Öncü"nün Krizi

Yukarıdaki örneklere kuşkusuz diğerleri eklenebilir; özellikle de, İtalya'daki PRC (*Partito della Rifondazione Comunista* - Komünist Yeniden İnşa Partisi), Portekiz'deki Sol Blok, İspanya'daki Birleşik Sol (*Izquierda Unida*) ve elbette Türkiye'deki ÖDP (Özgürlük ve Dayanışma Partisi) deneyimleri öğretici derslerle dolu. Hemen hiçbirinin krizlerden ve bölünmelerden bağışık olmadığı bu deneylerin kesişim noktalarını aradığımızda, karşımıza bazı ortak özellikler çıkıyor.

Birincisi, bütün bu yeni parti inşası arayışlarının, önce 1970'lerin sonlarından itibaren neoliberalizmin dünya işçi sınıfına saldırısı karşısında ulusalcı küçük burjuva gerillacılıktan avrokomünizme kadar yayılan bir Sağ politik yelpazede hücrelerine kadar ayrışan; 1980'lerin sonlarında da SSCB'nin çöküşüyle birlikte politik referanslarını yitiren Stalinist kökenli ve merkezci Sol hareketin, içine sürüklendiği parçalanma ve dağılma süreci sonucunda ortaya çıkan kesimlerin kendilerini bir yeniden örgütlenme zorunluluğuyla karşı karşıya bulmuş olmaları. Dikkat edilecek olursa yeni parti girişimlerinin çoğunluğunda eski Stalinist kökenli komünist partiler ya da akımlar ya da bunların bazı kesimleri -değişen ağırlıklarda- yer almakta, bazı örneklerde ise (İtalya, Almanya, İspanya, vb) başı çekmektedir. Bu gelişim Sol hareketin yeniden yapılanması açısından önemli olmakla birlikte, eski Stalinist öğelerin hangi yönde evrildikleri belirleyici bir özellik taşır. Stalinizmin krizi, neoliberal dönemde sosyal demokrasinin iyiden

iyiye sağa kaymasıyla eşzamanlı olduğundan, bu akımlar kendilerini yeniden kurmanın alanı olarak sosyal reformizmin boşalttığı politik vakumu tercih etmekte. Daha doğru bir ifadeyle, Moskova kökenli ideolojik kriz Stalinizm kökenli akımların sola ya da merkezciliğe doğru değil, daha da sağa kaymalarına yol açmakta. Ama bu sadece bir ideoloji sorunu da değil; burjuva kurumlarının bir parçasını oluşturan eski komünist parti önderlikleri ve sendika bürokratları ayrıcalıklı toplumsal ve politik konumlarını, neoliberal sistemin kurumsallığı içinde yeniden üretmenin arayışına yönelmekte. Dolayısıyla da yeniden inşa girişimlerinde “modern” sosyal reformizmin, kapitalizmin “insanileştirilmesi” anlayışının temsilciliğini üstlenmekte.

Yeni “geniş” parti girişimlerinin büyük bölümünün ikinci bir ortak özelliği ise, kendilerini proletaryanın sınıf partisi olarak değil, bütün “muhalif toplumsal hareketlerin” politik ifadesi olarak kurmaya yönelmeleri. Bu yaklaşım yalnızca Lenin’in işçi sınıfının öncü devrimci partisi anlayışından kopmakla kalmayıp, birer sınıf örgütü olarak eski Stalinist ve sosyal demokrat reformist partilerin de ötesine taşan bir sistem içi temsil anlayışına yönelmek anlamına geliyor. Sistem içi, çünkü “postmodern” diye nitelenen ya da “gökkuşadı”, ekososyalizm, “yeşil-mor-kızıl” vb. sıfatlarla tanımlanan ve “yeni geniş partiler” içinde toplanmaya çalışılan hareketlerin hemen hiçbirini, Marksist- Leninist kuramın belkemiğini oluşturan proletaryanın devrimci diktatörlüğünden yana değil, hatta bu hedefe n “modern kültüre” uymadığı gerekçesiyle tam karşısında konumlanıyorlar. Bunun yarattığı toplumsal ve politik basınç kuşkusuz radikal ya da devrimci solu kendi programından bir dizi gerekçe ve biçim altında vazgeçmeye itiyor. Sonuçta ortaya en fazlasından “minimum program” etrafında toplanmış, *Respect*, *Die Linke*, Sol Blok, NPA, ÖDP vb. federatif kampanya ve seçim “partileri” ya da parlamento grupları çıkıyor, sınıfın seferberlik ve mücadele partileri değil.

Bunun nesnel nedenlerini tahlil ettiğimizde ise karşımıza bir üçüncü özellik çıkıyor: Bu partilerin hiçbirini işçi hareketinin yükselişi üzerine oturmuyor ya da böyle bir yükselişi temsil etmiyor. İşçi sınıfının örgütlü kesimleriyle en fazla ilişkili olan Brezilya PSOL’u bile, Lula iktidarının ardından sınıf hareketinde gerçekleşen muazzam geri çekilişin -doğrudan ürünü olmasa bile- bir sonucu olarak doğdu. Almanya’da SPD’den (Sosyal Demokrat Parti) kopan ve Oskar Lafontaine çevresinde toplanan sendikacılar, işçi hareketinin itmesiyle değil, “mali

kapitalizmin başarısızlığa uğraması karşısında ekonomiyi demokratikleştirebilmek"(14), yani sendikaların sistem içindeki konumunu koruyabilmek amacıyla *Die Linke*'ye yöneldiler. İngiltere'de *Respect* ve Fransa'da NPA, savaş karşıtlığını, çevreci duyarlılığını, Sosyal Forumları vb. kendine temel edinmeye çalışıyor. İşçi sınıfı hareketindeki geri çekilmeler, kısmi mücadelelerin birleşememesi ve savunma düzeyinde kalması, yeni proleter örgütlerin doğmaması vb. kuşkusuz Sol'un üzerindeki neoliberal ideolojinin baskısını artırıyor ve onu politik köklerinden koparıp "yeni öncü" kesimler aramaya doğru itiyor. Dolayısıyla, Sol hareket içindeki yeni gruplaşmaların işçi sınıfı hareketindeki bir yeniden inşa sürecine tekabül etmediğini söylemek yanlış olmaz.

Yeni kitle parti arayışlarının önemli bir bileşeninin, hatta PSOL, NPA, *Respect*, Sol Blok gibi bazı örneklerde öncü kesiminin Troçkist kökenli partiler olması nedeniyle, bu yeniden gruplaşma eğilimlerinin bazılarının dördüncü bir özelliği de bunların Troçkizmin bunalımlı bir evresine tekabül ediyor olmaları. Bir bütün olarak bakıldığında Troçkist akım içindeki bölünmeler yeni bir olgu değil, ne var ki bugün söz konusu olan geçmişteki bölünmelere önyak olmuş bazı partilerin şimdi bizzat IV. Enternasyonal geleneğinden kopmaları. Bu kopuşun en bariz iki örneği Fransa'da NPA'ya öncülük eden eski DEBS seksiyonu LCR ile Brezilya'da PSOL'un kuruluşunda ve yönetiminde etkin bir güç olan -1990'ların ortalarında LIT'ten kopup bugün Chavezci 21. yüzyıl sosyalizmi anlayışının savunuculuğunu üstlenen- MES (*Movimento Esquerda Socialista* - Sosyalist Sol Hareket). IV. Enternasyonal'in yeniden inşasından hep uzak durmuş olan CWI (*Militan* akımı) ile asla uluslararası bir parti inşasını önüne koymamış olan IST'nin de (eski "devlet kapitalizmcileri"), Leninist-Troçkist parti geleneğinden uzaklaşarak tüm toplumsal hareketleri ve "dürüst" reformistleri de içeren federalist parti ya da cepheler kurma arayışlarına yöneldiklerini söylemek yanlış olmaz. Bu bakımdan, işçi hareketinin geri çekildiği koşul ve ortamlarda, Mandelci "yeni öncü" kuramı, yani proletaryanın devrimci programının kitle hareketlerinin öncü kesimleri olarak tespit edilen toplumsal grupların talepleri doğrultusunda değiştirilmesi anlayışı, Troçkizm üzerinde egemen olmuştur. "Yeni geniş partilerde" kendini somutlamaya çalışan anlayış işte budur.

Tabii bu anlayışın yaşama geçebilmesi, "yeni öncü" olarak tanımlananların

varlığına ve hareketliliğine bağlı. Oysa, 1990'ların ortalarından itibaren günümüze değin üzerine parti inşası çabaları kurulan bu "öncü" sektörler de kendi tarihsel evrimleri içinde oldukça mesafe kat ettiler. Sosyal Forumlar, Brezilya, Venezuela gibi "üçüncü dünyacı" hükümetlerin kendilerine uluslararası alan açma platformlarına dönüştü; çevrecilik, ulusal burjuva hükümetleriyle koalisyonlar kurarak kendini kapitalizmin insanileştirilmesine adadı; savaş karşıtlığı ve barış hareketleri sonunda Obama'yı ABD'ye başkan seçtirerek neredeyse muradına erişti; feminist hareket birbiriyle uzlaşmaz parçalara ayrıştı**(15)**; ulusalcı sol hareketler (ETA, PKK) egemen ulus hükümetleriyle pazarlık koşulları peşinde koşan silahlı reformist akımlara dönüştüler, bazıları (IRA) çoktan kurumsal yapıya uyarlandılar... "Yeni öncü"nün durumu bu olunca, bütün bu "toplumsal muhalefet hareketlerini" kucaklayacak partilerin ya da "yeni türden" (yani kalıcı) cephelerin inşası da, bizzat bu öncünün krizinin yansıması haline dönüşmekte. Eski Troçkist akımlar ne denli kendi programlarından vazgeçip bu akımları biraraya getirecek bir "asgari" ya da "antikapitalist" program ararlarsa arasınlar, anlık eylem birliklerinin ya da seçim platformlarının ötesine geçen kalıcı örgütler yaratamayacaklar ve ne yazık ki kendileri tek başlarına böylesi bir hayali hede n gölge avukatları haline dönüşeceklerdir.

Bütün bunların ışığında, Troçki'nin *Geçiş Programı*'nda dile getirdiği "insanlığın krizi işçi sınıfının önderlik krizi haline dönüşmüştür" ifadesinin bugün artık "işçi sınıfı önderliğinin inşasının krizi" olarak yorumlanması gerektiğini söyleyebiliriz.**(16)**

Emperyalist Çağın Gerçekleri

Leninist parti kuramının çok geniş bir Sol yelpaze tarafından reddedilir ya da "aşılır" olduğu bir süreçte politik faaliyetin devrimci Marksist temelde yönlendirilmesi eldeki bu bilimsel araçla Leninist kuramın temel noktalarının yeniden irdelenmesiyle olanaklı. Bu yöntemle soruna yaklaştığımızda karşımıza çıkan ilk soru, Lenin'in parti anlayışını dayandırdığı emperyalist dönem tahlilinde herhangi bir revizyona gereksinim olup olmadığı.

Bilindiği gibi Karl Marx ve Friedrich Engels 1848’de yayımladıkları *Komünist Manifesto*’da “işçi sınıfının kurtuluşu onun kendi eseri olacaktır” der ve “Proleterlerin bir sınıf olarak ve böylece bir siyasal parti olarak” örgütlendiklerini ifade ederken, bir yandan da komünistlerin işçi sınıfının örgütlü bir kesimi ve “pratikte, bütün ülkelerin işçi partilerinin en kararlı, hep ileriye götüren kesimleri” olduğunu söylerler.**(17)** Yani, Marksizmin kurucularında her iki görüş de, işçi sınıfının genel kitleselel partisi ile komünistlerin ayrı bir parti oluşturması anlayışları birlikte bulunmaktadır. Lenin’in öncü parti kuramı ise, “reformlar çağı” olarak adlandırılan kapitalizmin gelişme evresine ve sınıf temelli ilk modern politik ve sendikal gruplaşmaların doğmaya başladığı döneme özgü bu anlayıştan ileri doğru bir sıçrayışı temsil eder. Troçki, bu konuya şöyle değinir:

Manifesto’nun en eskimiş kısımları ise - yöntem açısından değil, fakat malzeme açısından - on dokuzuncu yüzyılın ilk yarısındaki “sosyalist” yazının eleştirildiği (III. Bölüm) ve komünistlerin çeşitli muhalefet partileri karşısındaki konumunun tanımlandığı (IV. Bölüm) bölümlerdir. Manifesto’da sıralanan hareket ve partiler ya 1848 devrimi tarafından ya da sonraki karşıdevrim tarafından öylesine süpürölüp atılmışlardır ki, bunların adlarını artık tarihi bir sözlükte aramak gerekir. Ne var ki, Manifesto bu kısımda da bize bir önceki kuşaktan belki daha yakındır. Marksizmin tam bir nüfuzunun hüküm sürüyor görüldüğü İkinci Enternasyonal’in gelişme döneminde, Marksizm öncesi sosyalizm düşüncelerinin bütünüyle geçmişte kalmış olduğu düşünülebilirdi. Ancak bugün işler başka türlü. Sosyal demokrasinin ve Komünist Enternasyonal’in çözölüşü her adımda yeniden korkunç ideolojik sapmaların açığa çıkmasına yol açtı. İhtiyar düşünceler çocuklaşmış gibi görünüyor. Her şeyi kurtaracak formüller arayıp bulma yolunda, çöküş çağının peygamberleri, bilimsel sosyalizm tarafından çoktan gömölmiş eski doktrinleri keşfediyorlar.

*Muhalefet partileri sorununa gelince, geçen on yıllar asıl bu alanda en derin değışiklikleri gündeme getirdi; sadece eski partilerin yeniler tarafından alt edilmesi açısından değil, aynı zamanda partilerin asıl karakterleri ve bunların karşılıklı ilişkilerinin emperyalizm çağının koşullarında radikal olarak değışmesi açısından da. Manifesto, bu bakımdan Komünist Enternasyonal’in ilk dört kongresinin en önemli dokümanları, Bolşevizmin temel yazını ve Dördüncü Enternasyonal’in konferans kararlarıyla geliştirilmelidir.**(18)***

Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi'nin 1903'teki II. Kongresinde Lenin, basit gibi görünen bir konuda, parti üyeliğinin kriterlerine ilişkin tartışmada, kendini sosyal demokrat (bugünün deyişiyse komünist) addeden herkesin parti üyesi olabileceği yolundaki görüşe şiddetle karşı çıkar ve parti üyeliğine ancak işçi sınıfının en bilinçli unsurlarının kabul edilebileceğini, bu bilincin sadece parti programına ve tüzüğüne bağlılıkla değil, aynı zamanda pratik militan faaliyete katılmakla belirlenebileceğini savunur. Rus devrimi tarihindeki ünlü Menşevik/Bolşevik ayrımıyla sonuçlanan bu tartışma aynı zamanda Leninist parti anlayışının özünü oluşturur: komünist parti, işçi sınıfının öncü devrimci partisidir ve diğer reformist sosyalist ve sosyal demokrat kesimlerden dikkatle ayrıştırılmıştır.

O dönemde Rosa Luxemburg ve Leon Troçki tarafından "komünist partinin işçi sınıfının yerine geçirilmesi" biçiminde eleştirilen Lenin'in bu anlayışı(19) bugün tekrar aynı terimlerle ve bu kez eski Stalinist ve hatta bazı eski Troçkist akımlarca eleştiriye tabi tutulmakta, hatta bu kuramın Stalinist diktatörlüğe yol açan temel öge olduğu ileri sürülmekte. Oysa Lenin'in kuramı salt bir ideolojik tercihe değil, nesnel bir gerçekliğe dayanır, üstelik hâlâ var olan bir gerçekliğe. Troçki, Lenin'in işçi sınıfı içindeki diğer politik akımlardan ayrı olarak öncü devrimci partinin gerekliliğine işaret anlayışının kapitalizmin emperyalist aşamasına ulaşması ve özellikle de ilk emperyalist dünya savaşının patlak vermesiyle birlikte doğan sosyal şovenizmle olan ilişkisini şöyle anlatır:

İleri kapitalist ülkelerdeki işçi partilerinin çoğu, savaş sırasında kendi burjuvalarının yanına geçtiler. Lenin bu eğilimi sosyal-şovenizm olarak adlandırdı: lafta sosyalizm, gerçekte şovenizm. II. Enternasyonal'in ihaneti gökten zembille inmedi, reformist uyarlanma politikalarının kaçınılmaz bir devamı ve gelişmesi olarak ortaya çıktı. "Oportünizm ve sosyal-şovenizmin ideolojik-politik içeriği bir ve aynıdır: sınıf mücadelesi yerine sınıf işbirliği, hükümet zor durumdayken bu zorluklardan devrim için yararlanmak yerine kendi hükümetini desteklemek."

Kapitalist refah dönemi, son savaştan hemen önce (1909-1913) proletaryanın üst katmanlarını sıkı sıkıya emperyalizme bağladı. Emperyalist burjuvazinin sömürgelerden ve genel olarak geri ülkelerden elde ettiği süper kârların ağız sulandırıcı kırıntıları, işçi aristokrasisi ve işçi bürokrasisinin payına düştü. Bu

nedenle, onları yurtseverliğe iten şey doğrudan doğruya emperyalizmin politikalarındaki kişisel çıkarlarıydı. Bütün toplumsal ilişkileri tüm çıplaklığıyla açığa vuran savaş boyunca, "oportünistler ve şovenistler, burjuvaziyle, hükümetle ve Genel Kurmayla ittifakları nedeniyle büyük bir güce kavuşmuşlardı."

Sosyalizmdeki ara ve belki de en yaygın eğilim, barış zamanında reformizmle Marksizm arasında salınan, kendilerini kaba, pasi st söylemlerle gizlemeye devam ederken neredeyse istisnasız sosyal-şovenistlerin esiri olan sözde merkezdir (Kautsky vb.). Kitlelere gelince, onlar kendilerinin onyıllardır yaratmış oldukları aygıtları tarafından gafil avlanıp aldatıldılar. Lenin, İkinci Enternasyonal'in işçi bürokrasisinin sosyolojik ve politik bir değerlendirmesini yaptıktan sonra yarı yolda durmadı. "Oportünistlerle birlik, işçilerin «kendi» ulusal burjuvazileriyle ittifak yapmasıdır ve uluslararası devrimci işçi sınıfı sa arında bir bölünmeye işaret eder. "Buradan, enternasyonalistlerin sosyal-şovenistlerden kopmaları gerektiği sonucu çıkar. "Şu anda sosyalizmin görevlerini yerine getirmek imkânsızdır, oportünizmden..." ve merkezlikten, "sosyalizm içindeki bu burjuva eğilimden kesin bir şekilde kopmadıkça işçilerin gerçek bir enternasyonal birliğini sağlamak mümkün değildir. "Partinin ismi mutlaka değiştirilmelidir. "Lekelenmiş ve alçaltılmış olan «Sosyal-Demokrat» ismini bir kenara atıp, eski Marksist isme, Komünist ismine geri dönmek daha iyi değil mi?" İkinci Enternasyonal'den kopmanın ve Üçüncüyü kurmanın zamanıdır.

O zamandan bu yana geçen yirmi küsur yılda ne değişti? Emperyalizm çok daha şiddet dolu ve baskıcı bir karakter kazandı. En tutarlı ifadesi bugün faşizmdir. Emperyalist demokrasiler birkaç basamak aşağı düştüler ve doğal ve organik olarak faşizme doğru evrimleşiyorlar. Ezilen milliyetlerin uyanışı ve ulusal bağımsızlık istekleri keskinleştikçe, sömürge baskısı daha da katlanılmaz hale gelmektedir. Başka bir deyişle, Lenin'in emperyalist savaş teorisinin temelinde yer alan tüm bu ayırt edici özellikler, şimdi çok daha canlı ve keskin bir karakter kazanmıştır.(20)

Troçki'nin 70 yıl önce dile getirdiği bu durum günümüzde bütün şiddetiyle, Afganistan'dan Haiti'ye kadar geçerliliğini sürdürmekte. Neoliberal dönemde sosyal reformizm Lenin'in döneminde olduğundan çok daha fazla emperyalist

politikaların safına çekilmiş, hatta bizzat bu uygulamaların önderliği haline dönüşmüş durumda. ABD'nin İngiliz İşçi Partisi tarafından hararetle desteklenen Irak saldırısı karşısında, salt kendi burjuvazilerinin çıkarları açısından kısmi barışçıl itirazlarda bulunan diğer Avrupalı sosyal demokratlar bugün Afganistan işgalini bir bütün olarak desteklemeye devam etmekte. Sadece gelişmiş ülke sosyal şovenleri değil, Brezilya'da Lula'nın İşçi Partisi iktidarı, Şili'de Michelle Bachelet'in Sosyalist Parti hükümeti, Ekvator'da Correa, hatta Bolivya'da Evo Morales yönetimleri Haiti'nin işgaline askeri olarak katılmakta. 2008'de tüm çıplaklığıyla açığa çıkan dünya mali ve ekonomik krizi karşısında kendi burjuvazilerini destekleyebilmek için korumacı politikaları desteleyen sosyal demokrat ve sosyalist partiler, küreselleşmenin kapitalizmin emperyalist aşamasında bir değişiklik yaratmadığını ve sosyal şovenizmin maddi temellerinin varlığını korumakta olduğunu bir kez daha kanıtlamış oldular.

Günümüzde sosyal demokrasinin neoliberalleşmesi ve eski Stalinist partilerin sosyal reformizmin boşluğunu doldurmaya yönelmesi, bu akımların ideolojik ve politik olgular olarak toplumsal yaşamdan yok oldukları anlamına gelmiyor. Saldırgan emperyalist politikalardan tarafsız barışseverliğe kadar değişen biçimlerde karşımıza çıkan şovenizmin temelinde, işçi sınıfının modern kapitalist aşamada katmanlara ayrışması ve işçi aristokrasisinin sınıfın bütünü üzerinde bürokratik denetim mekanizmaları kurması yatıyor. Sadece ileri emperyalist ülkelerde değil, tüm kapitalist toplumlarda yeniden ve yeniden karşımıza çıkan bu olgu, proletaryanın içindeki bütün politik eğilimlerin hepsinin aynı devrimci parti içinde toplanabilmesini nesnel olarak olanaksızlaştırıyor. Çokuluslu şirketlerin toplu tensikatları karşısında işten çıkarılacak işçi sayısı konusunda patronla pazarlık yapma eğilimindeki sendika bürokrasisinin politik temsilcileri ile, bu şirketlerin işçi denetiminde millileştirilmesini talep eden devrimci proletarya savaş hattının aynı kampında değil, birbirine düşman cephelerinde konumlanmaktadır.

Yeni "geniş" parti savunucuları bugün sadece devrimci proletarya ile "samimi" reformistleri biraraya getirecek işçi partilerini savunmakla kalmıyorlar; bu olanaksız bileşimin içine, talepleri emperyalizmin kendilerine aktarabileceği kısıtlı fonlarla tatmin edilebilecek farklı sınıf kökenli "toplumsal muhalefet" gruplarını da katarak "sınıfaşırı" politik oluşumların inşasının peşine düşüyorlar.

Çevreci hareketin birçok argümanı ve önerisi günümüzde, kâr oranlarını artırabilmek için yeni yatırım alanları ve teknolojiler arayan sermaye gruplarınca üstlenilebilmekte, Clinton döneminde ABD başkan yardımcılığını üstlenmiş olan Al Gore'un çevreci propagandası bu doğrultuda harekete geçirilebilmekte. Emperyalist ülke barışseverleri kendi hükümetlerinin Afganistan'dan çekilmesini sadece "çocuklarımız ölmesin" ya da "savaş harcamaları ülke içi sosyal fonlara aktarılın" diye talep ediyorlar, yoksa emperyalizmin Afganistan'da yenilgisi ve kendi emperyalist hükümetlerinin devrilmesi amacıyla değil. Feministlerin içinde, emperyalizmin Afganistan ya da Irak'ta yenilgiye uğraması durumunda kadın haklarında daha da büyük gerilemelerin yaşanacağı endişesiyle umutlarını Obama'ya bağlayan kesimler hiç de azınlıkta değil. Bütün bu kesimleri hangi "asgari program" üzerinde bir parti içinde toplamak mümkün?

Demokratik Merkezizetçilik mi, Federalizm mi?

"Gökkuşağı" akımlarının bir "parti" yapısı içine sığdırılabilmesi için geliştirilen formül, çoğulculuk ve federalizm. Öyle ki bu formülün, bizzat parti kavramının kendisine karşı olan muhalif kesimlerin bile aynı politik proje içinde yer alabilmesini kolaylaştıracağı düşünülüyor. Üstelik federal işleyişin, "modern kültüre" uymayan "eski taşlaşmış" parti yapılarının bürokratik karakterinin aşılması ve gerçekten demokratik politik temsil ve ilişki sisteminin kurulması anlamına geldiği ileri sürülüyor. Federal parti sistemi sayesinde her akım kendi görüşlerini parti içinde rahatça dile getirebilecek, partinin propaganda ve eylem hattının ötesinde kendi görüşlerini dışarıda da yayabilecek, istediği parti faaliyetlerine katılabilecek istemediklerinden uzak durabilecek, parti politikasını kamuoyunda serbestçe eleştirebilecek, kendi bölgesinde istediği "parti faaliyetini" geliştirebilecek, vb. Özetle, postmodern evrensel demokrasi ilkesi parti içinde, çeşitli kılıklara bürünebilen bir federalizm biçiminde yaşam bulacak. İddia bu.

Fransa'da NPA kendi parti yapısını "herkesin içinde yerini bulabileceği bir örgüt" olarak tanımlıyor.(21) Parti üyeleri "faaliyetlerine ve toplantılarına olanakları çerçevesinde katılacakları" komiteler içinde toplanacaklar ve bu komiteler parti kongrelerinde belirlenen politik hattı "kendi bölgesel gerçeklerine uyarlamada özerk" olacaklardır. Belirli bir bölgedeki komiteler bölge düzeyinde bir üst

örgütlenme geliştirip geliştirmeyeceklerine, bölge kongreleri düzenleyip düzenlemeyeceklerine kendileri karar verecektir; kurulabilecek bölge komitelerinin üyeleri dönüşümlü olarak görev yapacaklar ve bölge komiteleri kendi yayınlarını çıkarabilecek, kendi faaliyetlerini özerk olarak kurgulayabilecektir. Bu “projenin özünü demokrasi oluşturacak” ve bu nedenle de parti içinde sürekli eğilim ve hiziplere izin verilecektir.

Nitekim NPA'nın kuruluş kongresine LCR üyelerinin ve “bağımsızların” yanı sıra bir dizi başka örgütlü grup katılır; bu gruplar kendilerini parti içinde hizip veya eğilim olarak sürdürebilecek ve her biri istediği “Enternasyonal” akıma dâhil olabilecektir. Bu tip bir çoğulculuğun ya da federalizmin Leninist parti yapılanmasından çok farklı olduğu kuşkusuz, ama sorun yalnızca bu değil. Sorun, bir dizi sosyal demokrat hatta merkez sağ partide bile rastlanabilen federalizmin “bürokratik ve hiyerarşik” işleyişin aşılması anlamına gelip gelmediği. NPA'nın kuruluş kongresi bu doğrultuda hiç de umut verici olmadı. Kongreye katılan LCR üyeleri bağımsız kongre delegeleri gibi davranmak yerine, kendi gruplarının oluşturduğu kurucu belgelerin kongrece kabul edilebilmesini sağlayabilmek için birer “LCR militanı” olarak davrandılar ve diğer akımların hemen bütün önerilerinin başarıyla reddedilmesini sağladılar. Partinin yönetim organı olan 192 kişilik Geçici Ulusal Komite'ye -elbette çoğunluğu oluşturan LCR'nin dışındaki girip girmeyeceğine de onlar karar verdiler: kendi önerisini sadece komisyonlarda savunup genel kurulda ana karar taslağına oy veren Devrimci Sol'dan (CWI seksiyonu) 3 kişi yönetime alınırken, Kıvılcım Fraksiyonu (*Lutte Ouvriere*'den ayrılan kesim) kongrede daha fazla delege bulundurmasına karşın kurucu metne oy vermediği için cezalandırıldı ve yönetim dışında bırakıldı. Enternasyonalist Devrimci Grup, bazı eski LCR üyeleri ile bağımsız genç militanların oluşturduğu Eğilim grubu ise, kendi alternatif dokümanında ısrar ettiği için önce kongrede söz hakkından mahrum edildi, ardından “güvenlik görevlileri” tarafından salondan çıkarıldı.

İngiltere'de durum Fransa'dakinden daha iyi değil. SSP kendisini “sadece farklı görüşlerin değil ama aynı zamanda farklı platformların örgütlü ifadesine izin veren, demokratik ve çoğulcu” bir parti olarak sunar; ama bir yandan da bu federalizmin sınırlarını çizer: partinin 14 kişilik yürütme organınının 11'i eski CWI (*Militan* akımı) grubu üyesidir. Dahası, federatif söylem ve uygulamalar 2004

sonlarında “farklı platformlar”ın şiddetli bir fraksiyon çatışmasına sürüklenmesini engelleyemez ve kişisel suçlamaların da işin içine katıldığı bir çekişme sonucunda parti içindeki *Militan* akımı yandaşları ile SWP üyeleri partiden koparak ayrı bir örgütlenmeye girişirler. Böylece SSP, neredeyse tek bir “platformun” kendi kendine “geniş partisi” haline dönüşmüş olur.

Respect ise, parti değil SWP’nin deyimiyle “yeni türden bir birleşik cephe”dir. “Yeni türden” diye tanımlanması, olasılıkla “eski”, yani devrimci Marksist geleneğin anlayışından uzaklaşmasından kaynaklanmakta. III. Enternasyonal tarafından geliştirilen ve Troçkist akım tarafından savunulagelen birleşik işçi cephesi taktiği esas olarak işçi sınıfının içindeki farklı akımların ortak düşmana karşı birlikte vurması politikasına dayanır. Ne var ki bu cephe anlayışı günümüzde SWP tarafından Müslüman cemaat liderlerinden toplumsal hareket örgütlerine kadar yayılan, kalıcı programatik bir koalisyon biçimine, özellikle de bir seçim platformuna dönüştürülmüş durumda. SWP bu cepheye reformistlerin ve diğer toplumsal muhalefet akımlarının katılabilmesi için, cephenin programını “asgari” bir düzeyde tutmaya çalışır; böylece cephe, somut bir düşmana karşı farklı işçi akımlarının birlikte vurması taktiği olmaktan çıkıp, “asgari bir program” üzerinde bir araya gelmiş her türden muhalif kesimin seçim işbirliğine dönüşür; cephede yer alan devrimci gruplar, kendi bağımsız faaliyetlerini yapmakta serbesttirler elbette. Böylece, birleşik işçi cephesi taktiği, Troçki’nin ifadesiyle, “ayrı yürüyüp birlikte vurmak” değil, “birlikte yürüyüp ayrı vurmak” uygulaması haline gelir; “yenilik” buradadır.

“Yeni tür cephe” savunusunun ardında yatan bir temel gerekçe de, bir araya getirilmesi istenen çevrelerin programatik olarak bir parti yapısının içine sığamayacağı, dolayısıyla “cephe” tipi bir koalisyonun bu çevrelerin arasında daha demokratik ve kalıcı ilişkiler sistemi kurabileceği. Sosyalist İttifak döneminde, ittifakın içinde ağırlıklı grup olan SWP, diğerlerini demokrasi konusunda ne denli duyarlı olduğuna inandırmaya çalışır. Alex Callinicos bunu şöyle dile getirir:

...eski İP’lilerden çok sayıda katılım olmadığından Sosyalist İttifak yapısal bir dengesizlikle malul oldu, zira SWP’nin ağırlığı tüm Britanya aşırı solunun toplamından çok daha fazlaydı. Hep kendi kendimizi sınırlayıcı bir tutum içinde

olduk, ama buna ne kadar gayret edersek edelim her zaman yemek odasında gezinen l gibiydik, halen de öyleyiz. Kendimizi ne denli demokratik olarak ortaya koyarsak koyalım, hep bizden kuşkulandı. Sosyalist Parti ve bazı tanınmış "bağımsızlar" İttifak'tan ayrılma gerekçelerini "SWP egemenliği"ne bağladılar. Kendi gerekçelerinde haklı olabilirler, ama gerçek şu ki, SWP'nin egemenliği öyle olmasını istediğinden değil, reformist güçlerden katılımın yetersiz olmasından kaynaklanıyordu.(22)

Sosyalist İttifak'taki bu parçalanma ve dağılma biçimi *Respect*'te de tekrarlanır. Üstelik *Respect*'te bu kez daha çok sayıda "reformist" -hatta eski IP'li milletvekilleri-, bağımsız, hatta Müslüman cemaat üyeleri vardır; yani "yeni cephe" artık eskisi kadar "dengesiz" değildir. Gene de SWP'ye yönelik "dayatmacılık" şikâyetleri artar; aslında koalisyonun içinde politik ya da programatik açıdan bir ayrılık yok gibidir, ama gruplar cephenin yerel komitelerinde ve önderlik organlarında ağırlık kazanma yarışı içindedir. Sonuçta, SWP'yi *Respect* içinde "Leninist yöntemler uygulamakla" eleştiren eski IP milletvekili Galloway ve yandaşları, Müslüman cemaatleri temsilcileri, bir dolu bağımsız, ve tabii yeni durumdan bir "antikapitalist parti" çıkarmayı ümit eden ISG (*International Socialist Group* - DEBS seksiyonu Uluslararası Sosyalist Grup), SWP'yi dışlayarak "yeni cephe"yi dağıtırlar.

Brezilya'da İşçi Partisi'nin, İspanya'da Birleşik Sol'un, İtalya'da Komünist Yeniden Kuruluş'un, Türkiye'de ÖDP'nin ve bir dizi başka "geniş parti" deneyinin yaşadığı bölünmeler, parçalanmalar, hatta dağılıp yok olmalar, federalizm ya da "yeni tür cephe" tipi işlerliklerin "çoğulculuk diye adlandırılan farklı toplumsal temelli farklı programların bir arada tutulabilmesi için sihirli bir formül olmadığını ortaya koymakta. Kuşkusuz, Almanya'da *Die Linke*, Portekiz'de Sol Blok ve Yunanistan'da *Syriza* şu anda böyle bir acil bölünme tehdidi altında görünmüyorlar; kısa bir süre önce seçimlerde başarılı bir performans sergilemeleri onları şimdilik böyle bir tehlikenin uzağında tutuyor. Ne var ki, sınıf mücadelesi bu oluşumları mutlaka yeni deneyimlere sokacak ve bu koalisyonların içindeki farklı programlar birbiriyle bir çatışmaya girecektir; ve bu çatışmanın kuşkusuz örgütsel sonuçları olacaktır.

Kuşkusuz isteyen istediği gibi parti ya da cephe kurmaya çalışabilir; bu tip “geniş partiler”, “antikapitalist partiler”, “yeni türden cephe” oluştukça bunların politik ve programatik tutumları üzerine görüşlerimizi belirtiriz, kendi politika ve taktiklerimizi belirleriz. Ama asıl itiraz ettiğimiz, bütün bu girişimlerin devrimci Marksizmin birer “doğal” uygulamasıymışçasına sunuluyor olması. Troçkizm altmış yılı aşkın bir süre Stalinizmin, Leninist demokratik merkezîyetçiliği bürokratik merkezîyetçiliğe dönüştürmesine ve onu işçi sınıfının öncüsüne bir deli gömleği halinde giydirmeye çalışmasına karşı mücadele etti. Şimdi ise, bazı eski Troçkistler dâhil bir dizi reformist, anarşizan muhalif akım, toplumsal hareket vb. Stalinizmi Leninizmin bir uzantısı gibi yorumlamakta, Leninist parti kuramını Stalinist bürokrasinin “çağdışı kalmış kültürü” gibi göstermeye çalışmakta. Ve Leninist demokratik merkezîyetçiliğin yerine, “yeni partiler” için “yeni demokrasi” biçimleri önermekte. Ama yukarıdaki örneklerde de gördüğümüz gibi, yaşam ve sını ar mücadelesi kendi gerçekliğini dayatmakta.

Leninist demokratik merkezîyetçilik ilkesi, basitçe bir “parti içi işlerlik” modeline, ya da Çarlık koşulları altında partinin üstlenmek zorunda kaldığı kurallar topluluğuna indirgenemez. Kuramın bir *parçasını* oluşturan bu ilkenin maddi temeli, kapitalist toplumun sını ara ve işçi sınıfının katmanlara, farklı geleneklere ve bölgelere ayrılmış olması, sınıf bilincinin eşitsizliklerle belirlenmesidir. Oysa sermayenin ve devletin merkezileştiği bir toplumsal sistemde, iktidarın proletarya tarafından zaptı, ancak onun önderliğindeki tüm emekçi yığınların toplu ve merkezi eylemiyle olanaklıdır. Kendini partinin programında projelendiren bu eylem, uygulamada ancak devrimci partinin demokratik merkezîyetçi faaliyetinde cisimleşir. Devrimci partinin disiplini, devrim için gerekli olan sınıf mücadelesi disiplininin ayrı düşünülemez. Lenin, *Sol Komünizm: Bir Çocukluk Hastalığı* adlı yapıtında proletaryanın disiplinini burjuvazi karşısındaki zaferinin koşullarından biri olarak anlatır. Bu gerçeği greve çıkmış her işçi yakından tanır; grev sırasında işçilerin toplu, merkezi ve disiplinli mücadelesi olmadan patron karşısında başarı elde edebilmenin olanağı yoktur. Devlet iktidarı söz konusu olduğunda, bu koşul çok daha geniş ve derin nitelik kazanır. Ama, Lenin’in de anlattığı gibi, zafer için disiplin gerekli olmakla birlikte, “bunun ne anlama geldiği ve hangi koşullarda olanaklı olduğu” her zaman dikkate alınmamakta. Lenin, disiplinin ve merkezîliğin “kararnameler” aracılığıyla değil, ama ancak süreç içinde elde edilen başarılarla gerçekleştirilebileceğini belirtir ve devrimci bir partinin iç işlerlik düzeni ile sınıf mücadelesi arasındaki bağı şöyle kurar:

Proletaryanın devrimci partisinde disiplin nasıl sağlanabilir? Nasıl sınılanabilir? Nasıl güçlendirilebilir? Birincisi, proletaryanın öncüsünün sınıf bilinciyle ve onun devrime adanmışlığıyla, kararlılığı, fedakârlığı ve kahramanlığıyla. İkincisi, emekçi halkın en geniş kesimleriyle -öncelikle proletaryayla, ama aynı zamanda emekçi halkın proleter olmayan kesimleriyle de- kendini ilişkilendirme, onlarla yakın temas kurabilme ve -isterseniz- bir ölçüde onula bütünleşme yeteneğiyle. Üçüncüsü, öncünün uyguladığı politik önderliğin doğruluğu, politik stratejisinin ve taktiklerinin doğruluğu, geniş kitlelerin bunların doğruluğunu kendi deneyimleri içinde görmesiyle. Bu koşullar olmaksızın, amacı burjuvaziyi devirmek ve tüm toplumu dönüşüme uğratmak olan, ileri sınıfın partisi olmaya gerçekten yetenekli devrimci bir parti içinde disiplin gerçekleştirilemez. Bu koşullar olmaksızın, disiplin oluşturmaya yönelik tüm girişimler başarısızlığa uğrar ve lafazanlık ve şarlatanlıkla sonuçlanır. Öte yandan, bu koşullar bir anda doğmaz. Ancak sürekli çaba ve sıkı deneyimler sonucunda yaratılabilir. Bunların oluşturulabilmesine doğru devrimci kuram yardımcı olur, devrimci kuram ise bir dogma değildir, son biçimini ancak gerçekten kitlese ve gerçekten devrimci bir hareketin politik faaliyetiyle yakın bağlantı içinde kazanır.(23)

Bunlar çok açık, yoruma yer bırakmayan, Troçkist geleneğin uygulamada devraldığı ifadeler. Dolayısıyla Leninizmi salt bir parti içi hiyerarşisi ve emir-komuta kuralları bütünü olarak yorumlayıp bu anlayışın Stalinizmin temelinde yatan “çağdışı kalmış kültür” olarak göstermeye çalışan; buradan hareketle de demokratik merkezîyetçiliğin adım adım, kitlelerin mücadeleleri içinde geliştirilmesi yerine her türden “federalist” parti sistemi icat etmeye yönelenler, aslında Stalinizmin devrimci hareket içindeki ihanetini tersinden uygulamanın ötesine geçememektedirler. Stalinizm, proletaryanın öncüsünün bilincinin ve özverisinin üzerine kendi bürokratik çıkarlarının hiyerarşik disiplinini giydirmeye çalışmış, bunda başarılı olduğu sürece devrimlerin yenilgiye uğramasını başarabilmişti; bugün ise yeni “geniş partiler” ve “yeni türden cepheleler”, kitlelerin bilincinin parçalanmışlığını ve eylemlerinin bölünmüşlüğünü “demokratik bir ilke” olarak evrenselleştirip “partileştirerek” kapitalizme karşı mücadelenin politik ve programatik olarak birleşebilmesi, yüksek oranda merkezileşmiş devletin ve sermayenin karşısında proletaryanın ve emekçi yığınların savaşının odaklanabilmesi yolundaki yeni engeller haline dönüşmektedirler.

Devrimci Partinin İnşa Stratejisi ve Taktikleri

Yazının başlığında belirttiğimiz gibi, 21. yüzyılda Ortodoks olmak, yani devrimci Marksizme sadık kalmak, Leninist-Troçkist geleneği sürdürmek oldukça güç bir görev. Bu, her zaman güç, zorlu bir misyondur, ama şimdi kitlelerin ve onun öncüsünün zihnini ve programını bulandıran sadece II. Enternasyonal reformistleri ya da Komintern Stalinistleri değil; onlara IV. Enternasyonal dönemleri, toplumsal hareket kuramcıları, "İmparatorluk" şarlatanları da eklenmiş durumda. "Gökkuşuğu Solu" içinde, kitlelerin gözünde sosyalizmi temsil eden Sovyetler Birliği'nin yıkılmasının bizzat sosyalizme, Marksizme "prestij" kaybettirdiğini, dolayısıyla "sosyalizm demeden sosyalist politikalar izlenmesi" gerektiğini düşünenlerin sayısı küçümsenecek kadar az değil. Gerçekte bu çevrelerin yaptığı, kendi toplumsal ve politik dönemliklerinin ve uyarlanmalarının kefaretni, suçlu göstermeye çalıştıkları kitlelerin ödemesini istemekten başka bir şey değil. İşçi aristokrasisi ve onun reformist/bürokratik önderlikleri varlıklarını her zaman kitlelerin bilincinin ve eyleminin bölünmüşlüğüne ve geriliğine dayandırmışlar, ama bir yandan da ihanet politikalarını onunla gerekçelendirmişlerdir; varlığını farklı biçimlerde bugün de sürdüren bu gerçekliğe günümüzde, küçük burjuva kökenli yeni toplumsal hareketlerin, "muhalif" akımların, "radikal" çevrelerin, proletarya diktatörlüğü programına ve Leninist partiye olan düşmanlığı eklenmiş durumdadır.

Isteyen istediği kadar "antikapitalist" olsun, isteyen toplumsal grup ya da akım kendini öyle ilan etsin, işçi sınıfı sosyalizm şiarını yükseltip proletarya diktatörlüğü programı altında emekçi kitlelerin mücadelesini birleştirmede ve burjuvaziye politik ve ekonomik olarak mülksüzleştirmede sürece, kapitalizmin yerine sınıfsız toplumun yolunu açacak üretim, mülkiyet ve toplum ilişkilerini kurmak olanaklı değildir. Kapitalizm altında işçi sınıfının dışında "zincirlerinden başka yitirecek bir şeyi olmayan" yeni bir toplumsal sınıf ya da grup doğmuş değil; aksine, tüm öbür sınıf ve katmanların özgürleşmesi, bir bütün olarak insanlığın kapitalizmin neden olduğu insani ve çevresel yıkımdan ve barbarlık ilişkilerinden kurtulabilmesi, hâlâ proletaryanın kendi adıyla anılan tarihsel devrimi gerçekleştirebilmesiyle olanaklı olacaktır. Ve bu devrim için proletaryanın Leninist bir partiye sahip olabilmesi gerekiyor.

Parti, proletaryanın öncüsünün emekçi yığınların parçalı mücadelelerini sermayenin ve burjuva devletin karşısında merkezileştirebilmesinin en önemli aracıdır; zira bu mücadelenin programı devrimci partide cisimleşir. Bu açıdan, *kitle mücadeleleri içinde devrimci partinin inşası* devrimci Marksizmin en önemli stratejisidir. Devrimci parti, Lenin'in ifade ettiği gibi, kitlelerle olan teması, onlarla bütünleşmesi içinde olgunlaşacak, kitlelerin mücadele disiplinini kendi içinde toplayacaktır. Demokratik merkezîyetçilik olarak adlandırılan bu parti içi işlerlik yöntemi, proletaryanın ve kitlelerin devrimci mücadelesine, proletaryanın öncüsünün politika ve taktiklerinin doğruluğuna ve kitlelerin bunları kendi deneyimleri içinde sınamasına koşut olarak gelişecek ve sağlamlaşacaktır. Bu hede önüne koymayan hiçbir parti, gerçek bir devrimci parti haline gelemeyecektir.

Kuşkusuz bu gerçekleri dile getirmek, ne kitle seferberliklerinden sıtmalı görmüş gibi kaçan reformist bürokratların, ne de "evrensel demokrasi ve eşitlik" şizofrenisine yakalanmış küçük burjuva radikallerinin hoşuna gidiyor; bu yüzden de, kuşkusuz, birlikte kurdukları "geniş partilerde", "yeni türden cepheelerde", "gökkuşağı" hareketlerinde, yukarıda andığımız stratejiye yer vermiyorlar. Üstelik, inşa çabalarının daha ilk basamaklarında bulunan devrimci parti ya da akımlara derhal "tekke" tanımını yakıştırabiliyorlar. Oysa Leninist-Troçkistler asla devrimci partinin küçük bir radikal grubun doğrusal büyümesiyle oluşup gelişebileceğini iddia etmemişlerdir. Onların iddia ettikleri yegâne şey, böyle bir partinin kitlelerin devrimci seferberliği içinde ve devrimci program çerçevesinde inşa edilebileceğidir; yoksa "herkes gelsin" diye devrimci programdan vazgeçip, sonuçta pek de bir işe yaramayan "asgari" programlar, federalist işleyiş biçimleri, vb. icat ederek değil.

Kitle mücadelelerinin niteliği ve düzeyi ile yakından ilişkili olan parti inşası elbette inişli çıkışlı bir yol izliyor ve bir dizi politika ve taktik gerektiriyor. Devrimci Marksistlerin asla bir dizi "hileler" ve "aldatmacalar" kümesi olarak görmedikleri taktikler, sınıf mücadelesine ve parti inşasına küçük ya da büyük ölçekli "sıçramalar" yaratacak politik öneri ve uygulamalardır. Her ülkedeki somut işçi sınıfı politik örgütlülük, bilinç ve mücadele düzeyleri çerçevesinde belirlenebilecek en önemli taktiklerden biri, örneğin, proletaryanın - reformist ya da devrimci - herhangi bir politik örgütlenmeye sahip olmadığı, salt burjuva

partileri arasında seçim yapmaya zorlandığı koşullarda ileri sürülebilecek *kitlesel sınıf partisi* - işçi kitle partisi - şiarında somutlanabilir. Sınıf hareketinin içinden, özellikle de sınıf sendikalarının mücadelesi içinden doğabilecek böyle bir parti kuşkusuz işçi sınıfının burjuva partilerinden bağımsızlaşmasında ve sınıf bilincinin önemli bir niteliksel gelişme göstermesinde son derece yararlı olabilir. Örneğin Brezilya İşçi Partisi'nin kuruluşu, Brezilya proletaryasının tarih sahnesine yükselmesinde başlıca araç olmuştur.

Ama bu örnek üzerinde bir an duralım. İşçi kitle partisi taktiğinden yararlanmaya çalışan bazı devrimci sol çevrelerde, böyle bir partinin, içereceği sendikalist vb. öğelerden ötürü kaçınılmaz olarak reformist olacağı, bu yüzden de devrimcilerin kitlesel bir işçi partisinin mümkün olduğunca geniş bir yelpazeyi içerebilmesi için -ki aksi takdirde yeterince "kitlesel olmayacağı düşüncesiyle- onun oluşum sürecine devrimci programla katılmaması gerektiğini ileri sürerler. Bunun Troçkist hareket içindeki en bildik örneklerinden birisi, Fransa'da "Lambertçi akım" olarak tanınan Komünist Enternasyonalist Parti'nin (PCI - *Parti Communiste Internationaliste*) kendisini önce 1991'de İşçi Partisi, daha sonra 2008'de Bağımsız İşçi Partisi (POI - *Parti Ouvrier Indépendant*) olarak sunmasıdır. Her seferinde birkaç başka sendikacıyla birlikte yenilenen bu girişimler gerçekte PCI'nin kendisini reformist bir programla yeni bir kimlik altında sunmaya çalışmasından öteye bir anlam ifade etmemiştir. **(24)** Bu anlayışın Türkiye'deki uygulaması olan İşçi Kardeşliği Partisi de ne yazık ki, Troçkist programın "kitlesellik" adına sendikal söylem içinde eritilmesinin ötesine geçememiş, ama gene de istenen "kitle partisini" yaratamamıştır.

Oysa belirli koşullar altında somut bir gerçeklik haline gelebilecek bir kitlesel sınıf partisinin yaratılması çabasında devrimci Troçkistlerin hede reformist bir parti kurulmasına yardımcı olmak değil, proletaryanın politik örgütlenmesine devrimci programla katılmak, katkıda bulunmaktır. 1930'larda ABD'de devrimci Marksistler bir işçi partisinin kurulması doğrultusunda çalışmaya teşvik eden Troçki, bu taktiği şöyle somutlar:

Politikamızın teorik olarak yeniden gözden geçirilmesi gerektiğine inanıyorum, ama bunun somutlanması gerekir. Ne anlamda? Biz, reformist bir işçi partisinin

yaratılmasından mı yanayız? Hayır. Sendikalara güçler dengesinde ağırlıklarını koyma olanağı yaratabilecek bir politikadan mı yanayız? Evet.

Bu reformist bir parti olabilir -bu gelişmelere bağlıdır. Burada işin içine program sorunu giriyor. Dün de söyledim, bugün tekrar altını çiziyorum -bir geçiş talepleri programımızın olması gerekir; bu taleplerin tamamlanmış biçimi bir işçi köylü hükümetidir. Biz partiden yanayız, devlet iktidarını alacak emekçi kitlelerin bağımsız bir partisinden yana. Bunu somutlamalıyız -biz fabrika komitelerinin yaratılmasından, fabrika komiteleri aracılığıyla sanayinin işçilerce denetiminden yanayız. Bütün bunlar bugün için havada asılı halde duruyor. Onlar teknokrasiden söz ediyorlar ve "kullanım için üretim" sloganını ileri sürüyorlar. Biz bu şarlatanca formüle karşıyız ve üretimin fabrika komiteleri aracılığıyla işçilerce denetlenmesini ileri sürüyoruz.(25)

Sınıfın bağımsız politik örgütlenmesinin bulunmadığı ve yükselen sınıf mücadelesinin bu zorunluluğu nesnel olarak doğurarak sınıf örgütlerini -özellikle sendikaları- ve önderliklerini -işyeri temsilcilikleri, vb.- bu yönde itmeye başladığı koşullarda pratik bir slogan haline gelebilecek işçi kitle partisi politikası, devrimci Marksistlerin hiçbir saklamaya ya da diplomasiye başvurmaksızın kendi devrimci programlarıyla uygulamak durumunda oldukları son derece ilerici bir taktik olma özelliği taşır. Nesnel koşulların henüz elvermediği durumda da elbette bağımsız bir işçi partisinin, devrimci bir işçi partisinin propagandasını yapmak durumdayız; ama bu koşulların bulunmadığı dönemlerde sırf bir iki sendikacıya parti kurdurtabilmek için onlara reformist bir program önermek, devrimci Marksizmi tas ve etmekten öteye geçmez. Öte yandan devrimci programla katılınacak bir işçi kitle partisi, Leninist partinin inşasında çok önemli bir adım, bir sıçrama oluşturabilir; bu, Troçki'nin dediği gibi, sınıf mücadelesi içindeki gelişmelere ve Leninist-Troçkistlerin kararlı ve doğru politikalarına bağlı olarak belirlenecektir.

Sol hareket içindeki yeniden örgütlenme süreçlerine ilişkin tutum ise bir başka taktikler bütünüdür. Bu tip süreçlerde söz konusu olan genellikle, kitlesel bir işçi partisinin yaratılmasından çok, sınıf mücadelesinin zaferleri ya da yenilgileri sonucunda krizler, çözümler ve birleşmeler dinamiğine giren Sol hareketin bağrında yeni politik oluşumların ortaya çıkmasıdır. Tıpkı 1980'lerin

sonlarından itibaren Stalinist komünist partilerin eriyip yok olduğu, sosyal demokrasinin neoliberalizmin kampına geçtiği, gerillacı ve ulusalcı radikal sol akımların kendilerini tas ye ettiği, yeni türden “toplumsal hareketlerin” doğduğu, sözde “modernizm ötesi” dönemde olduğu gibi. Devrimci Marksizm kuşkusuz böyle süreçlere ilgisiz kalamaz -aslında bizzat etkilenir de bu koşullardan- ve bunlara, eylem birliklerinden birleşmelere kadar değişebilen “devrimcilerin birleşik cephesi” taktikleriyle müdahale etmek durumundadır.

Ama bu tip koşullarda önemli olan süreçlerin politik niteliğini tanımlayabilmek, teşhis edebilmektir. Zira, Sol örgütlenmelerin bağrında yaşanan gelgitler, sınıf mücadelesinin koşullarına ve etkilerine bağlı olarak, sağdan sola ya da soldan sağa olmak üzere farklı doğrultularda ya da bunların bileşimi biçiminde gelişebilir. Her süreci kendi somutluğu içinde tahlil etmek gerekmele birlikte, yukarıda anlattığımız örnekleri de göz önünde tutarak, 1990’lardan günümüze doğru açılan dönem için bir genelleme yapabiliriz: Berlin duvarının çökmesiyle birlikte Sol hareketin içine sürüklendiği ideolojik, politik ve örgütsel kriz, esas olarak sosyalizm iddiasındaki akımları ve çevreleri sola doğru değil, soldan merkeze ve sağa doğru itmiştir. Pek çok akım eski Stalinist kimliğini reddederken bunu devrimci Marksist program referansıya değil, daha ziyade “Leninizm ötesi/sonrası” reformist-demokratik bir söylemle gerçekleştirmeye koyulmuştur. Sosyal demokrasinin neoliberalizmin sözcülüğünü üstlenmesi eleştirilirken, onun boşalttığı yerde II. Enternasyonal reformizminin ilkeleri savunulmaya başlanmıştır. “Yeni muhalefet hareketleri” Stalinizmin eleştirisini bir bütün olarak politika, devrim ve parti kavramlarının reddiyle taçlandırmışlardır. Sınıf sendikacılığı yerine “toplumsal hareket sendikacılığı” geçirilmeye çalışılmıştır, vb.

Bu sürece bir bölüm devrimci Marksist akımın vermeye çalıştığı yanıt ise, ne yazık ki kendi programını bu sağa kayışın ihtiyaçlarına göre değiştirerek ya da “asgari” düzeyde sınırlayarak, krizin ürünlerine reformist-demokratik bir ortamda müdahale etmek ya da onları sağda yakalamaya çalışmak olmuştur. NPA’nın sosyalizmsiz antikapitalizmi, SSP ve Lambertçiliğin reformist parti arayışları, PSOL’ün 21. yüzyıl sosyalizmi ve Chavezciliği, ÖDP’nin gökkuşağı, *Respect*’in içinde “herkesin” kendine yer bulabileceği “yeni türden cephesi”, *Die Linke*’nin 20. yüzyıl başı sosyal demokrasisini yeniden inşa hevesi, vb. sonuçlarıyla birlikte

bu arayışların örneklerini oluşturuyor. Bütün bu örneklerin ortak paydası, Leninist partinin inşasının artık bir zorunluluk olarak görülmemesi, dahası bunun “modern kültüre uymayan” bir kuram ve politika olarak bir yana bırakılması.

Devrimci Marksizm bütün bir Sol’daki genel sağa kayışı bir başına durduramaz. O halde ne yapılabilir? Elbette sadece bu sürecin sınıf mücadelesinin etkisiyle durması ve tersine dönmesi beklenemez. Leninist Troçkistlerin görevi, her düzeyde sınıf mücadelesine müdahaleye ve seferberlikler içinde devrimci partiyi inşa etmeye çalışırken, bir yandan da bu mücadeleler içindeki reformist, toplumsal hareketçi vb. tüm akım ve anlayışlara karşı ideolojik ve politik savaşımı sürdürmek; öte yandan, sınıf mücadelesinin gereksinimleri üzerinde birlikte davranabileceği akım ve çevrelerle, eylem birliklerinden birleşmelere kadar uzanan bir yelpazede birliktelikler aramaktır. Birleşik cephe politikasının uygulamada aldığı özel biçimleri oluşturan bu taktikler topluluğu, esas olarak öncü kesimlere yöneliktir ve Leninist partinin inşasında -küçük de olsa- önemli adımların atılabilmesini olanaklı kılar. Moreno, Geçiş Programının Güncelleştirilmesi’nde bu politikayı şöyle açıklar:

Troçkizm, geleneksel partilerden veya sendikal hareketten ortaya çıkan ve kendisini devrimci duruşlara doğru yönlendiren her akıma karşı esnek, zeki, dikkatli ve kapsayıcı bir politikaya sahip olmalıdır. Fakat bu esnek ve kapsayıcı politikanın uygulanması ilkelerin gizlenmesi pahasına olmamalıdır, o akımların olgunlaşmamış tutumlarına uymak ve onlara uyarlanmak pahasına da olmamalıdır. Kapsayıcı politika, devrimci programımızın üzerinde mutabık olunan temel noktaları hakkında ortak bir örgüte doğru yönelen ortak bir faaliyetin sağlanmasıyla başlayacaktır. Partiyi inşa ederken, biz Troçkistler olarak, kitle hareketinde ortaya çıkan bu akımları kendi Troçkist pozisyonumuza taşıma sürecinde, ortak bir cephe veya parti yaratana kadar onlarla devrimci eylem birliği sağlamamıza imkân verecek olan devrimci tutumları, tüm programımızı değil fakat onun temel pozisyonlarını ifade etme yeteneğine sahip olmalıyız. Kendini bize doğru yönlendiren her örgütle bu ortak faaliyetleri ve hatta mümkünse ortak örgütleri hızlı bir şekilde elde etmek, onların merkezci örgütler olarak billurlaşmaları gibi büyük bir tehlikeden kurtulabilmek için birincil önemdedir.(26)

Bu taktiğin uygulanmasında elbette bazı noktaların göz önünde tutulması ve titizlikle izlenmesi gerekir. Her şeyden önce, birleşik cephe politikası Leninist-Troçkist parti ve programın merkezci ya da sağa doğru kaymakta olan akımların tutumlarına uyarlanması ya da onların “duyarlılıkları” uyarınca değiştirilmesi, gizlenmesi vb. değil; bu ilkeler ve program üzerinde olanaklı en geniş birlikleri aramaktır. Bunun sınırlarını sınıf mücadelesinin gereksinimleri ve eylem birliğinin niteliği ve biçimi belirleyecektir. Örneğin, bir ortak seçim platformunun talepler dizisi ile örgütlenme ve faaliyet biçimi, iki örgütün devrimci program çevresinde birleşip kaynaşmasını hedefleyen bir cephenin üstlenmesi gereken faaliyetlerden farklı olacaktır.

“İlkelerde sağlamlık, örgütsel konularda esneklik” ilkesi ise, Leninist kararlılık ile devrimci sadakatin ve güvenilirliğin sentezini oluşturur. Proletaryanın sınıf bağımsızlığı devrimci Marksizmin en temel şiarıdır ve bu anlamda burjuva ya da küçük burjuva partileri ve akımlarıyla, sadece parti değil, herhangi bir cephe ittifakı kurulması söz konusu olamaz; buna karşılık, ortak örgütlülükler içinde örneğin temsil oranları gibi sorunlar ikincil, hatta üçüncül önem taşır. Bununla bağıntılı bir diğer nokta da, cephe için “ayrı yürü, birlikte vur” ilkesinin titizlikle uygulanması zorunluluğudur. Devrimci parti cephe çağrılarını kendi programını ve örgütsel bağımsızlığını lağvetmek için değil, diğer sınıf akımlarıyla ortak noktalarda düşmana birlikte vurmak için yapar, ya da mevcut cephelere bu tutumla katılır.

Ve nihayet Leninizmin bir temel özelliğini vurgulayarak bitirelim: Proletaryanın devrimci partisi enternasyonal niteliklidir. Proletaryanın dünya ölçeğinde bir toplumsal sınıf olmasından kaynaklanan ve kökleri *Komünist Manifesto*'ya ve I. Enternasyonal'e dayanan, en yüksek kuramsal ifadesini ise Troçki'nin Sürekli Devrim'inde bulan bu anlayış, çağdaş devrimlerin en önemli özelliğinin bir ürünüdür: Sosyalist devrim ulusal alanda başlar, uluslararası alanda gelişir ve dünya ölçeğinde tamamlanır. Bu özellik, Leninist devrimci partinin daha başından itibaren dünya sosyalist devrimi partisinin bir parçası olarak inşa edilmesini zorunlu kılar. “Önce ulusal parti sonra Enternasyonal”, “Enternasyonal için önce bir ülkede ulusal devrim” gibisinden ulusalcı anlayışlar eskiden Stalinizmin proletarya üzerindeki bölücü politikalarının ve komünist partileri denetim altında tutma yönteminin uygulamalarıydı; bugün ise, bu anlayış “federal parti”, “yeni tür

cephe" türünden örgütlenme "tekniklerinin" dünya ölçeğinde sosyal forumlar benzeri "uluslararası" hareketler" biçiminde uygulanma çabaları olarak karşımıza çıkıyor. Devrimci Marksizmin görevi ise, dünya ölçeğinde işçi ve emekçi mücadelelerini destekleyici hiçbir dayanışma girişimini küçümsemeden, esas olanın, Leninist dünya partisinin, yani IV. Enternasyonal'in inşasını sürdürmektir.

Sonuç olarak, *Komünist Manifesto'dan Geçiş Programı'na* kadar uzanan, ardından da uluslararası Leninist Troçkizmin deneyimlerinde somutlanan devrimci Marksizm bizlere hâlâ insanlığın kurtuluşunun, proletaryanın kendi sınıf demokrasisine dayalı devrimci iktidarını kurmasında yattığını söylüyor. Ve bu da, Leninist demokratik merkezîyetçi partinin inşası zorunluluğunu tüm yakıcılığıyla gündemde tutuyor. XXI. yüzyılda Leninist olmak zor, ama sınıfsız bir topluma yürünülebilmesi için başka da yol yok.

Kasım 2009

1.) LIT'in Alicia Sagra tarafından yazılmış kısa bir tarihine <http://morenist.blogspot.com/> adresinden erişilebilir.

2.) Örneğin İngiltere'deki Sosyalist İşçi Partisi (SWP), İskoçya Sosyalist Partisi (SSP), Arjantin'deki Sosyalist İşçi hareketi (MST), vb.

3.) "Dördüncü Enternasyonal'in Rolü ve Görevleri", bkz.: <http://www.internationalviewpoint.org/spip.php?article1629>.

4.) Örneğin bazıları kapitalizmin "emperyalizm sonrası" yeni bir aşamaya girdiğinden söz eder-ken, diğerleri kalkış noktasını "toplumsal kültürün" klasik Leninist parti anlayışının ötesine geçmiş olduğu iddiasına yerleştirmekte.

5.) LCR'nin ve NPA'nın belgelerine, görüşlerine ve proramına

<http://www.lcr-rouge.org/> ve <http://www.npa2009.org/> adreslerinden erişilebilir.

6.) SWP, Troçkist çevrelerde “Devlet Kapitalizmcileri” olarak adlandırılan, Tony Cliff (1917-2000), Alex Callinicos ve Chris Harman (1943-2009) önderliğindeki Uluslararası Sosyalist Eğilim’in (IST - *International Socialist Tendency*) ana partisi.

7.) SSP, 1998’de (*Militan* akımı olarak bilinen) İşçi Enternasyonalı İçin Komite’nin (CWI- *Committee for a Workers’ International*) İskoçya seksiyonu olarak kurulan parti; 2002’de CWI’den ayrılmış, politik olarak DEBS’e doğru yaklaşmıştır.

8.) Murray Smith, “The broad party, the revolutionary party and the united front”, 4 Ekim 2004, bkz.: <http://www.redag.org.uk/frontline/nine/09msreply.html>.

9.) Alex Callinicos, “The European Radical Left Tested Electorally”, Haziran 2004, bkz.: http://www.istendency.net/pdf/bulletin_5_2004.pdf.

10.) Alex Callinicos, *ibid*.

11.) Respect’in kuruluş konferansında SWP önderlerinden Lindsey German, Sosyalist İttifak’ın başarısızlığını “fazlasıyla sosyalist” olmasına bağlar ve *Respect*’in ancak “daha geniş” olması halinde başarıya ulaşacağını ileri sürer.

12.) Bu dönemde Seçim Komisyonu kayıtlarına göre Respect’in 5.739 üyesi ve üç ücretli görevlisi bulunmaktadır; SWP önderlerinden John Rees, oluşumun sekreterliğini üstlenmiş durumdadır.

13.) PSOL, aynı zamanda P-SOL, yani “Güneş Partisi” olarak anılır.

14.) Der Spiegel, 14 Mayıs 2009, bkz.: <http://www.spiegel.de/international/germany/0,1518,624880,00.html>.

15.) PSOL'ün en önemli sözcüsü ve başkan adayı Heloisa Helena'nın açıktan kürtaj karşıtı olması, partinin sürekli kriz konularından birisi.

16.) Bu görüşün ilk kez Adem Topal tarafından dile getirildiğini belirtmeliyim.

17.) *Komünist Parti Manifestosu*, bkz.: <http://marxists.org/turkce/m-e/1848/manifest/kpm.htm#1a>.

18.) Komünist Manifesto'nun Doksanıncı Yıldönümü, bkz.: <http://www.marx.org/turkce/trocki/1937/ekim/30.htm>.

19.) Rosa Luxemburg daha sonraları Lenin'in önemli ölçüde haklı olduğunu belirtir; Troçki ise 1914'ten itibaren Lenin'in parti kuramının doğruluğunu kavramaya başlar ve 1917'de Bolşevik Parti'ye katılır, Merkez Komite üyesi olur. Troçki 1939'da şunları yazar: "1904'te yazdığım *Politik Görevlerimiz* broşüründe örgütlenme konusunda R. Luxemburg'unakilere çok benzer görüşler geliştirmiştım. Ama daha sonraki bütün bir deneyim bana bu konu üzerinde benim ve R. Luxemburg'un karşısında Lenin'in haklı olduğunu gösterdi" der; L. Trotsky, *Writings* (1938-39), Merit Publishers, New York.

20.) L. Troçki, Lenin ve Emperyalist Savaş, 3 Şubat 1939, bkz.: <http://www.marxists.org/turkce/trocki/1939/subat/lenin.htm>.

21.) NPA'nın tüzüğü için, bkz.: <http://www.npa2009.org/content/statuts-provisoires-du-nouveau-parti-anticapitaliste-adopt%C3%A9s-par-le-congr%C3%A8s-du-npa>.

22.) A. Callinicos, agy.

23.) V.I. Lenin, *Left-Wing Communism: an Infantile Disorder*, 1920, bkz.:
http://www.marxists.org/archive/lenin/works/pdf/Lenin_Left_wing_Communism.pdf.

24.) POI içinde Enternasyonalist Komünist Akım olarak yer aldığını açıklayan Lambertist akım, kendini uluslararası düzeyde IV. Enternasyonal olarak sunmakla birlikte, işçi kitle partisi anlayışını dünya ölçeğinde genelleştirmekte ve esas olarak “I. Enternasyonal tipinde” bir dünya örgütlenmesi için uğraş vermekte; bu amaçla oluşturduğu “Emekçilerin ve Halkların Enternasyonal Birliği” içinde de sadece bir kanat olarak bulunduğunu ileri sürmekte.

25.) Troçki ile Nisan 1938 Tartışmaları, bkz.:
<http://www.marxists.org/archive/trotsky/1938/04/lp.htm>.

26.) N. Moreno, *Geçiş Programının Güncelleştirilmesi*, bkz.:
<http://morenist.blogspot.com/search/label/Ge%C3%A7i%C5%9F%20Program%C4%B1%27n%C4%B1n%20G%C3%BCncelle%C5%9Ftirilmesi%20i%C3%A7in%20Tezler>.